

Palvelun suunnittelu – esimerkkiyrityksenä Pohjois-Helsingin bändikoulu

Klaus Kiljunen

Tekijä(t) Klaus Kiljunen.	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Palvelun suunnittelu – esimerkkiyrityksenä Pohjois-Helsingin bändikoulu	Sivu- ja liitesivumäärä 41 + 1
<p>Tämä opinnäytetyö tutkimustyyppinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on selvittää palvelun suunnittelun onnistuminen</p> <p>Opinnäytetyö on tehty toimeksiantona. Toimeksiantajana toimii helsinkiläinen yksityinen bändikoulu, Pohjois-Helsingin bändikoulu.</p> <p>Työn lähteitä ovat alan kirjallisuus, haastattelut ja Internetistä saadut lähteet.</p> <p>Opinnäytetyö sisältää johdannon, teoriaosuuden, analysointiosuuden ja yhteenvedon. Teoriaosuus on jaettu palvelun suunnittelua, yksityisen ja julkisen yhteistyötä ja iltapäivä- ja kerhotoimintaa käsitteleviin osiin.</p>	
Asiasanat Palvelu, suunnittelu, iltapäivätoiminta, kerhotoiminta, musiikkioppilaitokset	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tausta	1
1.2	Opinnäytetyön tavoite ja toteutus	1
2	Opinnäytetyön kohdeyrityksen ja toimialan kuvailu.....	3
2.1	Pohjois- Helsingin bändikoulu	3
2.2	Taiteen perusopetus (musiikki)	4
3	Palvelu ja sen suunnittelu.....	5
3.1	Palveluun liittyviä käsitteitä.....	5
3.1.1	Palvelutapahtuman teoreettinen malli.....	7
3.2	Palvelun suunnittelu	9
3.2.1	Palveluiden suunnittelumalli	9
4	Yksityinen sektori kuntapalveluiden tuottajana	12
4.1	Kuntien ja yksityisten yhteistyö palvelutuotannossa	12
4.2	Elinkaarimalli.....	14
4.3	Yksityisen sektorin toimintamallien hyödyntäminen kuntien palveluiden tuotossa.....	14
4.4	Kuntien innovaatiot ja hyvät käytännöt omassa palvelutuotannossaan	15
5	Koulujen iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta.....	17
5.1	Iltapäivätoiminta kouluissa	17
5.2	Kerhotoiminta kouluissa	18
5.3	Iltapäivä/kerhotoiminta Helsingissä	21
5.3.1	Iltapäivätoiminta/kerhotoiminta Helsingin yksityisissä ja kansainvälisissä kouluissa.....	23
5.4	Suomalaisen koulujärjestelmän tulevaisuus	24
6	Kokemuksia bändikoulutoiminnasta	26
6.1	Palvelun tuottajan eli bändikoulun näkökulmasta	26
6.2	Koulujen kokemukset bändikerhotoiminnasta	27
6.2.1	Toivolan koulu.....	27
6.2.2	Puistolan peruskoulu.....	29
6.2.3	Pohjois-Haagan ala-asteen koulu.....	30
7	Johtopäätökset ja kehitysehdotukset.....	33
7.1	Yhteenvedo pilottikoulujen kokemuksista	33
7.2	Kehitysehdotukset.....	34
7.3	Oman oppimisen arviointi.....	34
	Lähteet	36
	Liitteet.....	42

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee palveluiden suunnittelua suomalaisessa yksityisessä musiikkikoulussa. Idea opinnäytetyölle lähti keskusteluista toimeksiantajan kanssa ja mahdollisuudesta yhdistää logistiikan opintoja opinnäytetyön teemaan.

1.1 Opinnäytetyön tausta

Pohjois-Helsingin bändikoulu oli vuoden 2013 alussa aloittanut pilotointihankkeen, jonka tavoitteena oli luoda bändikerhotoimintaa Helsingin peruskouluille. Idea hankkeelle lähti Toivolan koulun oppilaiden vanhemmilta, jotka ottivat yhteyttä Pohjois-Helsingin bändikouluun. Vanhemmat ottivat yhteyttä bändikouluun, koska näkivät bändikoulun olevan mielenkiintoinen lisä koulun oppilaiden iltapäiväkerhotoimintaan ja olivat saaneet jo hyviä kokemuksia samanlaisista hankkeista jo ennen bändikoulun hanketta. Toivolan koulun oppilaiden vanhemmat olivat aktiivisesti mukana bändikoulun järjestämisessä mm. rahoittaen sitä itse. Toivolan koulun kanssa aloitettu hanke sai koululta hyvää palautetta, ja syksyllä 2013 pilotointihankkeeseen tulivat mukaan Puistolän peruskoulu ja Pohjois-Haagan ala-asteen koulu. (Häggman 25.2.2015; Pohjois-Helsingin bändikoulu 2015a.)

Koululaisille suunnattu iltapäivätoiminta ja iltapäiväkerhotoiminta ovat olleet viimeisen n. 20 vuoden ajan jatkuvasti esillä. Eeva Ahtisaari otti asian ensimmäisenä esille vuoden 1999 puheessaan, ja sen jälkeen oppilaille tarjottava iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta ovat kasvaneet. Eeva Ahtisaari nosti puheessaan esille huolen siitä, mitä haitallisia vaikutuksia lasten ja nuorten liiallisella varhaisella yksinololla voi olla heidän kehitykselleen. Hänen mukaansa ”lapsen kokema turvattomuus ja yksinäisyys, henkinen hätä” voi altistaa lapsia pikkurikollisuuteen. Lähes jokaisella peruskoululla on jotain tarjottavaa koululaisille, minkä näkee siinä, että 95 prosenttia Manner-Suomen kunnista on mukana Opetushallituksen kerhotoiminnan kehittämishankkeessa. (Heikkilä 1998; Edu.fi 2015.)

Helsingissä kaupunki järjestää 180 toimipaikassa sekä iltapäivätoimintaa että iltapäiväkerhotoimintaa oppilailleen. Helsingissä toimivat kansainväliset koulut (mm. Helsingin Saksalainen koulu, International School of Helsinki) ja yksityiset koulut tarjoavat samoin erilaisia iltapäiväaktiviteetteja opiskelijoilleen. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena on analysoinnin avulla arvioida, miten Pohjois-Helsingin bändikoulu on onnistunut pilottihankkeensa suunnittelussa. Opinnäytetyön aikana pyritään löy-

tämään vastaus sille, miten suunnittelu onnistui. Teoriaosuuden pohjalta bändikoulun palvelu suunnittelua arvioidaan kolme pilottihankkeisiin osallistuneiden koulujen saamien kokemusten ja bändikoulun kokemusten perusteella. Analysointiosuuden pohjana ovat kolmen pilottihankkeeseen osallistuneiden koulujen rehtoreiden tai yhteishenkilöiden haastattelut ja bändikoulun rehtorin haastattelu.

Opinnäytetyö koostuu kolmesta teoriaosuudesta ja analysointiosuudesta. Teoriaosuuksissa käsitellään palveluiden suunnittelun teoriaa, valotetaan yksityisen sektorin roolia julkisten palveluiden tuottajana ja esitellään lapsille kohdistetun iltapäivätoiminnan ja kerhotoiminnan nykytilannetta, historiaa ja tulevaisuudennäkymiä.

Opinnäytetyön kolmannessa teoriaosassa perehdytään sekä iltapäivätoimintaan että kerhotoimintaan. Iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan lakisääteistä, maksullista iltapäivätoimintaa, joka on Suomessa suunnattu 1. ja 2. luokkalaisille ja erityisopetusta tarvitseville. Oppilaille suunnattu kerhotoiminta on taas maksutonta, kaikille oppilaille avointa toimintaa. Kerhotoimintaa rahoitetaan Opetushallituksen myöntämien kerhomäärärahojen avulla, joita kunnat hakevat kuntakohtaisesti ja jakavat ne sitten kunnansisäisesti kouluille.

Teoriaosuuksien lähteinä olen käyttänyt alan kirjallisuutta, kahta haastattelua sekä Internetistä löytyviä lähteitä.

2 Opinnäytetyön kohdeyrityksen ja toimialan kuvailu

Tässä osiossa esittelyn kohteena on kohdeyritys, eli Pohjois-Helsingin bändikoulu. Tämän lisäksi kohdeyrityksen toimialaa ”taiteen perusopetus” avataan.

2.1 Pohjois- Helsingin bändikoulu

Kohdeyrityksenä oleva Pohjois-Helsingin bändikoulu on Suomen vanhin yksityinen yhtyesoittamisen opetukseen keskittyvä musiikkikoulu. Koulu on perustettu vuonna 1990, ja sen kautta bändiuransa ovat aloittaneet mm. TikTak, Indica ja Haloo Helsinki. Bändikoulun toiminta tapahtuu yhteistyössä Helsingin Kulttuurikeskuksen kanssa. (Pohjois-Helsingin bändikoulu 2013a.)

Vaikka bändikoulu on painottanut yhtyesoittamisen opettamista, tarjoaa koulu yhtyesoittamisen lisäksi yksityistä opetusta bändi-instrumenttien saralla. Yksityiset oppilaat saavat näin aluksi kokemusta instrumenttien soitosta, jonka jälkeen he voivat sitten siirtyä ajan mittaan juuri heille sopivaan bändikokoonpanoon. (Pohjois-Helsingin bändikoulu 2013b.)

Bändikoulun järjestää taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän vaatimusten mukaista musiikinopetusta. Yleisen oppimäärän tehtävänä nähtävän eri aloilla hyötynä olevien tietojen ja taitojen kehittämisen lisäksi bändikoulu näkee tehtävänä sen, että oppilaille muodostuu myönteinen musiikkisuhde ja he kehittyvät monipuolisesti. Bändikoulussa nähdään, että koulussa tapahtuva opiskelu auttaa luomaan ja kokemaan kulttuuria, antaa oppilaille mahdollisuuden löytää soittamisen ilo ja samalla voi kehittää opiskelijoiden ryhmässä työskentelemisen taitoja. (Pohjois-Helsingin bändikoulu 2015b.)

Bändikoulun yleisen oppimäärän opinnot koostuvat viidestä erilaisesta opintokokonaisuudesta. Opintokokonaisuudet keskittyvät oppilaan suhteeseen musiikkiin, instrumentin hallintaan, sekä musiikin luomiseen, tallentamiseen ja esittämiseen. Nämä viisi opintokokonaisuutta on jaettu kahdeksi erilaiseksi aihealueidensa opintokokonaisuudeksi. Opinnot kestävät 8 vuotta oppilaan suorittaessa hyväksytysti kaikki 10 eri opintokokonaisuutta. Oppilaat saavat opintokokonaisuudet suoritettuaan taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen. (Pohjois-Helsingin bändikoulu 2015c.)

Bändikoulussa on kuusi opettajaa, jotka opettavat sekä bändejä että bändi-instrumentteja. Koulu tarjoaa 80 oppilaalleen viisi erilaista opetusmahdollisuutta. He voivat valita bändituntien ja yksityistuntien välillä, ja myös yhdistää bänditunnit ja yksityistunnit. (Pohjois-Helsingin bändikoulu 2014a; Pohjois-Helsingin bändikoulu 2014b; Kierikki 14.4.2015.)

2.2 Taiteen perusopetus (musiikki)

Pohjois-Helsingin bändikoulu antaa taiteen perusopetusta musiikin saralla. Taiteen perusopetus on Opetushallituksen määritelmän mukaan ”tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen” (Opetushallitus 2015a). Taiteen perusopetuksen piiriin eivät kuulu vain musiikissa opetusta antavat opetuksenjärjestäjät vaan myös arkkitehtuurin, audiovisuaalisen taiteen, kuvataiteen, käsitöiden, sanataiteen, sirkustaiteen, tanssin ja teatteritaiteen perusopetusta antavat opetuksenjärjestäjät. (Opetushallitus 2015a.)

Musiikin taiteen perusopetusta opetetaan sekä yleisen että laajan oppimäärän mukaisesti. Yleisen oppimäärän tavoitteet määräytyvät oppilaiden henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta. Yhdessä opiskelua korostetaan yleisen oppimäärän opinnoissa ja opinnot voivat koostua useasta eri opintokokonaisuudesta tai yhdestä syventävästä opintokokonaisuudesta. Laajan oppimäärän opetus kostuu varhaisiän musiikkikasvatuksesta ja musiikin perustason ja musiikkiopistotason opinnoista. Laajat opinnot antavat valmiuksia musiikinalan ammattiopintoihin. (Opetushallitus 2015b.)

Pohjois-Helsingin bändikoulu voidaan musiikin taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetuksen järjestäjänä lukea kuuluvan musiikkikoulujen joukkoon. Musiikkikouluja löytyy kaikille musiikinaloille klassisesta musiikista rytmiseen musiikkiin. Joukossa ovat esimerkiksi Jamkids Musiikkikoulu, Musiikkikoulu Demo ja Musiikkikoulu Onni. (Musiikinopetus Suomessa 2015a; Musiikinopetus Suomessa 2015b.)

3 Palvelu ja sen suunnittelu

Palvelutuote erotetaan tavaratuotteesta siinä, että palvelutuotteet ovat usein immateriaalisia tuotteita, kun taas tavarat ovat fyysisiä, käsin kosketeltavia. Palvelut ovat usein asiakkaille jotain aineetonta hyötyä tuottavia toimenpiteiden sarjoja. Palvelut voivat olla ainutlaatuisia tapahtumia (kuten Aasian-loman osto ja matka itsessään), ruutininomainen toiminto (auton tankkaaminen) tai huomaamaton tapahtuma (sähkön käyttö). (Kinnunen 2004, 7.)

Asiakas nähdään tärkeänä osana palvelun suunnittelussa. Palvelun suunnittelija joutuu pohtimaan, onko palvelu vain yksittäiselle asiakkaalle sopivaa vai voidaanko sillä houkuttaa massoja. Lisäksi on pohdittava, miten asiakkaalle tuleva hyöty parhaiten toteutetaan, vaikka palvelua tehtäisiinkin standardisoidummin. Palveluita on pyritty saamaan lähemmäs tavaratuotteita tuotteistamalla niitä. Tätä on tehty logojen, toimintaohjeiden ja tuloskansioiden avulla, mutta tämä ei ole vielä tehnyt palveluista materialistisia tuotteita. Palvelut ovat jokaiselle asiakkaalle usein täysin yksilöllinen tapahtuma, ja näin ollen palvelu standardisoiminen monelle eri asiakkaalle sopivaksi, voi lopulta olla myös haitallista palvelun tuottajalle. (Kinnunen 2004, 7-8.)

3.1 Palveluun liittyviä käsitteitä

Seuraavaksi käsittelen joitain palveluun liittyviä käsitteitä. Näitä ovat yrityskuva, brändi, palveluidea, palvelupaketti, palvelutarjous, palvelun tuotantoprosessi, palvelun laatu ja palvelun arvo. Kappaleen lopuksi avaan palvelutapahtumaa teoreettisen mallin keinoin.

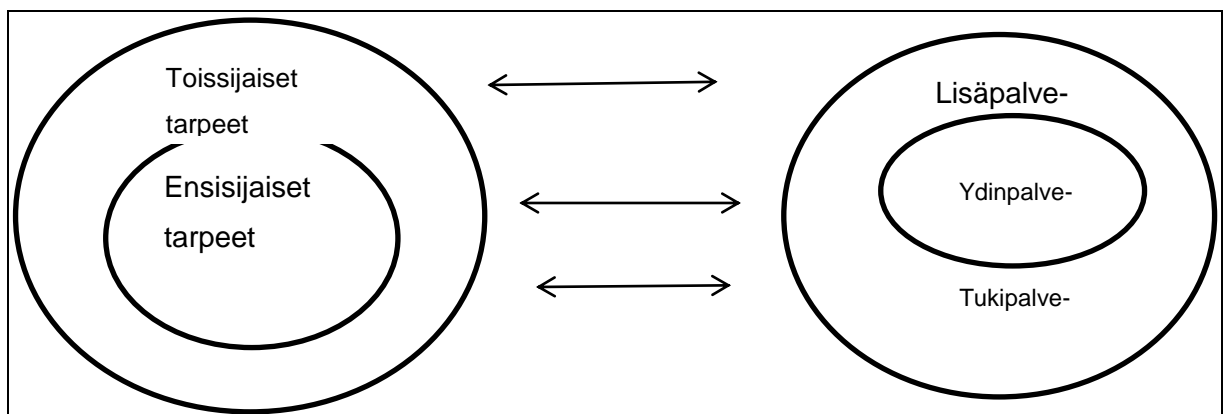
Kun puhutaan palveluyrityksen yrityskuvasta, tarkoitetaan sillä asiakkaiden saamaa mielikuvaa kyseisen yrityksen toiminnoista ja resursseista. Siksi yrityskuvan synonyymeina voidaan Pitkäsen (2001; 15) mukaan käyttää yhtäläillä imagon, maineen, yritysmielikuvan tai brändin käsitteitä. Yrityskuvalla voidaan viitata niihin mielikuviiin, joita asiakas on mielessään yrityksestä saanut. Asiakkaan mielikuvat yrityksestä koostuvat asiakkaan kokemuksista, asenteista ja tiedoista, joita asiakkaalla on yrityksestä. Yrityskuva voi yhtä lailla olla se mielikuva, minkä yritys haluaa itsestään markkinoille antaa. (Pitkänen 2001, s. 15.)

Brändi on yksi tärkeä yrityskuvaan vaikuttava tekijä. Brändin merkitys on korostunut viimeisin vuosien aikana, mielikuvien tullessa tuotteen sijaan mainonnan ja suunnittelun keskipisteeksi. Brändit eivät ole vain väline kulutustuotteiden myyntiin ja markkinointiin, vaan niillä on vaikutuksensa esimerkiksi sijoittajien käsityksiin yrityksen tulevaisuudesta. Malmelin & Hakala (2007; 27) toteavat brändin tärkeimmiksi tehtäviksi tietyn tuotteen tai

palvelun yksilöimisen. Hyvin tehty yksilöiminen muodostaa vahvan brändin, joka osaltaan tuottaa yritykselle uskollisen asiakaskunnan. Brändin voidaan todeta olevan investointi yrityksen tulevaisuuteen. (Malmelin & Hakala 2007, 26–28.)

Palveluidea voi käsittää kokonaisen palveluyrityksen liikeidean tai vain yhden palveluun johtaneen idean. Palveluidea käsitteenä tarkoittaa sitä ideaa, minkä pohjalle palvelu on kehitetty. Esimerkiksi talonmiespalveluita tarjoavana huoltoyrityksen palveluidea on talon- yhtiöiden kiinteistöjen kunnossapidosta tai korjauksista huolehtiminen. Palveluidea lii- keideana kertoo kaiken tarpeellisen yrityksen tuottamista palveluista, yrityskuvasta ja koh- deryhmistä. Yksittäinen idea on sen sijaan jotain, jota ei ole vielä keksitty. Idea ei synny ilman luovaa ajattelua ja innovatiivisuutta. Joskus uuden idean muokkaus on yksinkertai- suudessa vain vanhan palvelun uudelleenkehittämistä. (Kinnunen 2004, 9-10.)

Palvelupaketti voidaan esittää kuviossa 1 nähtävällä tavalla palvelupaketin kerrostunei- suudella. Kaikkein keskeisin palvelu asiakkaan näkökulmasta on ydinpalvelu, jonka vas- taa siihen ensisijaiseen tarpeeseen, mikä asiakkaalla on palvelun suhteen. Ydinpalvelua voidaan sitten täydentää lisä- ja tukipalveluilla, joiden pääkohteena ovat asiakkaiden tois- sijaiset tarpeet. (Kinnunen 2004, 10–11.) Esimerkiksi kirjaston ydinpalveluna on kirjojen lainaus, ja lisäpalveluna taas asiakastietokoneiden käytön mahdollistaminen.

Kuvio 1. Palvelupaketti (mukaillen Kinnunen 2004, 10)

Normaalin tarjouksen tavoin juridisesti sitovaksi määriteltävässä palvelutarjouksessa palveluyritys kuvaa palvelupakettinsa. Tarjous kertoo asiakkaalle kaikki palveluun liittyvät tiedot ja asiakkaalta vaadittavat uhraukset. Tämän mahdollisimman konkreettisen kuvan pohjalta asiakas tekee sitten ostopäätöksensä. Tarjoukseen tulisi sisältyä myös mahdolliset tiedot siitä, mitä asiakkaan itsessään osattava ja tehtävä palvelun aikana.. Palvelutarjouksen tulee myös määritellä palvelun hinnan ja hyödyn, minkä se tulee asiakkaalle tuot- tamaan. (Kinnunen 2004, 11–12)

Palvelun tuotantoprosessi perustuu niihin päätöksiin ja ideoihin, joita palvelutarjouksessa lukee. Palvelu tuotanto tapahtuu palvelua tarjoavan ja asiakkaan välisenä yhteistyönä, minkä aikana pyritään käyttämään hyväksi molempien osapuolten tuomia resursseja. Tämä sosiaalinen kanssakäyminen muodostaa vaihdantaprosesseja, joiden tarkoituksena on osapuolten arvojen ja tietojen muokkaaminen ja myös mahdollisten fyysistenkin osien (kuten raha) vaihto. (Kinnunen 2004, 12.)

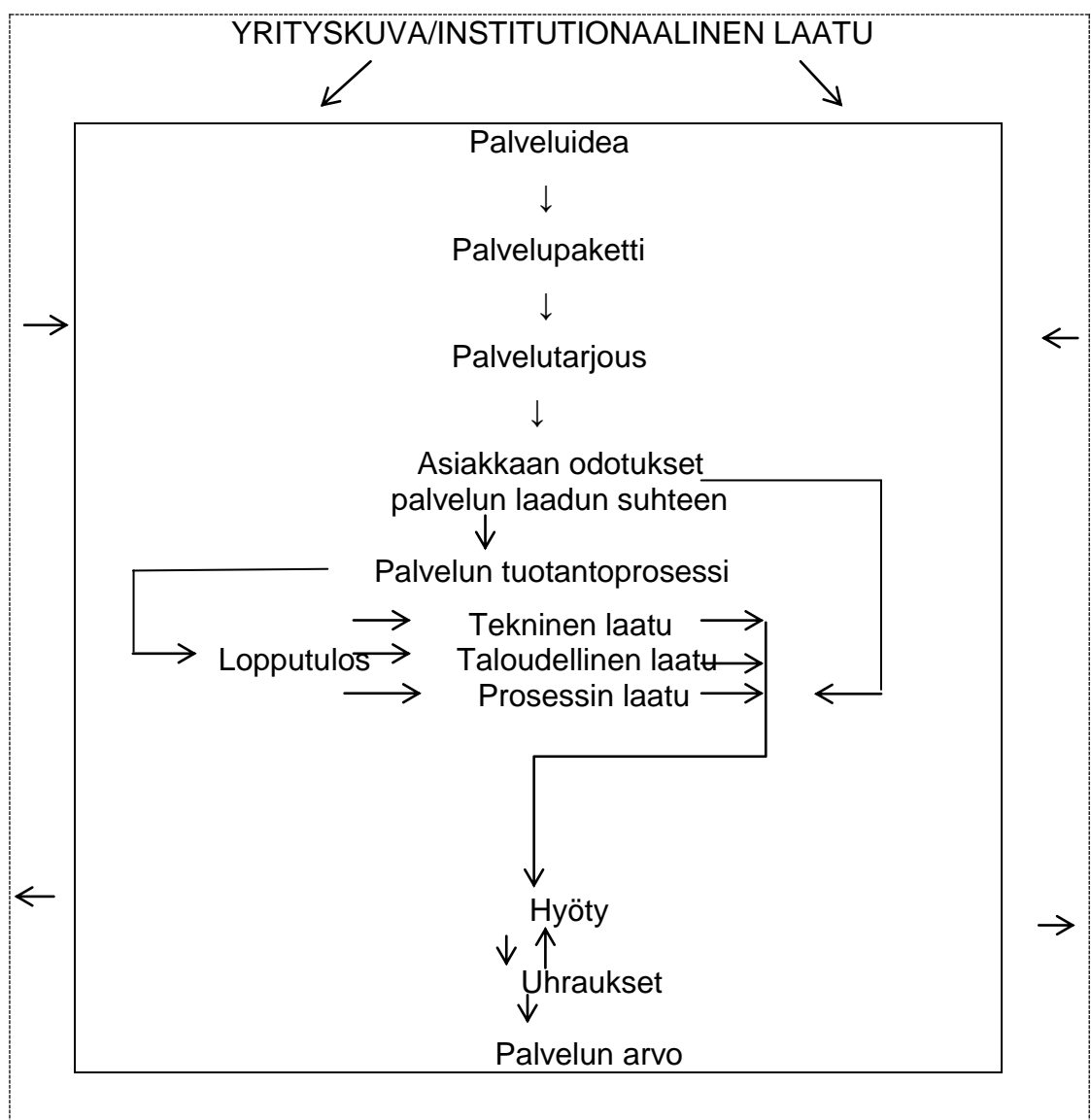
Grönroos (1998; 62) toteaa asiakkaan palvelusta saaman laadun kokonaiskokemuksen koostuvan odotetun laadun ja koetun laadun keskinäisestä erosta. Asiakkaan mielikuviin koetusta laadusta vaikuttavat tekninen laatu, se mitä palvelutapahtuma on pitänyt sisällään. Teknisen laadun tai lopputuloksen laadun merkitystä pidetään koettua laatua määriteltessä tärkeimpänä. Se on helposti määriteltävissä, koska jää usein konkreettisesti asiakkaalle koettavaksi. Kuitenkin teknisen laadun lisäksi myös sillä on merkityksensä, miten palvelu on tapahtunut. Tätä kutsutaan prosessin toiminnalliseksi laaduksi. Tekninen laatu ja prosessin toiminnallinen laatu vaikuttavat siis yhdessä yhdistettynä yrityksen imagon kanssa asiakkaan palvelusta saamaan kokonaislaatuun. Koetun laadun lisäksi asiakkailta on usein jo ennako-odotuksia (odotettu laatu) liittyen palveluyrityksen laatuun. Tämä odotettu laatu kostuu asiakkaan yritykseen liittyvistä mielikuvista. Mielikuviin vaikuttavat yrityksen imago, suusanallinen viestintä, yrityksen markkinointiviestintä ja asiakkaan tarpeet. (Grönroos 1998, 62–68.)

Palvelun arvo on yhdistettävissä läheisesti palvelun tuottamaan hyötyyn ja siitä johtuneisiin uhrauksiin. Arvo onkin näiden kahden erotus. Uhraukset voivat olla sekä taloudellisia että toiminnallisia. Päällimmäinen idea hyödyssä on tuottaa sitä molemmille osapuolille, sekä asiakkaalle että palveluntuottajalle. Palvelun arvo voi olla sekä positiivinen että negatiivinen. Palvelun arvo voi myös koostua siitä minkälaiseksi asiakassuhde muodostuu, ja miten asiakas itse prosessin aikana toimii. (Kinnunen 2004, 21.)

3.1.1 Palvelutapahtuman teoreettinen malli

Kuviossa 2 on Kinnusen (2004: 22–23) laatima palvelutapahtuman teoreettinen malli. Malli näyttää meille palvelutapahtuman kulun. Palveluidea on teoreettisessa mallissa se lähtökohta, jonka perustaa vastaan palveluyrityksessä muokataan asiakkaille sopivia palvelupaketteja. Palvelupakettiin sisällytetään palvelun ydinpalvelu, joka ensisijaisesti vastaa asiakkaiden keskeisiin tarpeisiin, ja ydinpalvelun toimivuuden varmistavat lisä- ja tukipalvelut. Palvelupaketista muodostetaan asiakkaille esitettävä palvelutarjous, joka on samalla palvelun tarjoajaa juridisesti sitova, sen johtaessa mahdolliseen kauppasopimukseen.

Kinnusen esittämä malli pohjautuu siihen oletukseen, että asiakkaiden käsitykset palvelun laadusta pohjautuvat heidän kokemusten ja odotusten vertaamiseen. Asiakkaat muodostavat itselleen ennako-odotuksien ja kokemusten pohjalta yrityksen institutionaalisen laadun kuvan, jota on kutsuttu myös yrityskuvaksi. Yrityskuvan osuutta ei voida vähentää, vaan sillä on tärkeä asemansa koko palvelutapahtuman kulussa. Palvelun on sanottu olevan enemmän riippuvainen asiakkaan tuntemuksista. Asiakkaiden palvelutapahtumasta saama hyöty muodostuu sen teknisestä, taloudellisesta ja toiminnallisesta (prosessin laatu) laadusta. Asiakkaan kokema palvelusta tullut arvo muodostuu hyödyn ja uhrausten välisestä vertailusta. Asiakkaan kokemalla palvelun arvolla on tärkeä merkityksensä. Ilman sitä palvelun menestyminen markkinoilla on vaikeaa ja palvelulta puuttuu se olemassaolon oikeutus. (Kinnunen 2004, s. 22–23.)

Kuvio 2. Palvelutapahtuman teoreettinen malli (Kinnunen 2004, s. 22–23.)

3.2 Palvelun suunnittelu

Palveluiden suunnittelun yhteydessä on usein myös kyse palvelun kehittämisestä. Palveluiden suunnittelu eroaa joiltakin osin fyysisen tuotteen kehittämisestä. Palvelun on oltava fyysisen tuotteen tavoin ainutlaatuinen, juuri valitulle markkinoille sopiva ja tarkan suunnittelutyön tulos, jolla on samalla palveluyrityksen johdon tuki takanaan. Erot fyysisen tuotteen kehitykseen löytyvät siitä, että palveluiden kehittelyn ja suunnittelun vaikuttavat usein epämääräisiltä. (Kinnunen 2004, 29–31.)

Palvelun suunnittelusta on kehitelty teoriakirjallisuuden puolella suunnittelumalleja. Esitteen seuraavan kappaleen aikana palveluiden suunnittelumallin, jonka pohjana on käytetty Kinnusen (2004; s. 31–97;146) ja Salkari et al. (2007; 62–78) laatimia suunnittelumalleja. Mallien vaiheet ovat nähtävissä taulukossa 1.

Salkari et al. (2007)	Strateginen pohdinta	Palvelukonseptin ideointi	Konseptointi	Määrittely	Suunnittelu	Testaus/pilotointi	Palveluprosessi
Kinnunen (2004)	Palvelujen ideointi		Palveluideat	Palvelun tuotantokonsepti	Palvelumalli	Palvelun käyttöönottosuunnitelma	Palvelun lanseeraus

Taulukko 1. Palvelun suunnittelumallit (Kinnunen 2004, s. 146; Salkari et al. 2007, s. 62–78)

3.2.1 Palveluiden suunnittelumalli

Palvelun suunnittelumallin ensimmäisessä vaiheessa yrityksissä ruvetaan ideoimaan uutta palvelua ja palvelukonseptia. Ideat ovat usein innovatiivisuuden ja luovuuden tuotoksia, joita voidaan ideoida yritysten tuotekehittelyosastoissa tai aivoriihissä. Yritysten on myös strategisten pohdinnan kautta löydettävä oikeat linjaukset palvelun suunnitteluun. Strategisen pohdinnan aikana yritykset selvittävät omien ja asiakkaiden ydinliiketoiminnan osa-

alueita. Asiakkaiden rooli korostuu näin ollen jo suunnittelumallin ensimmäisessä vaiheessa. Asiakkaat ovat loppujen lopuksi palveluiden loppukäyttäjät, joten heidän merkitystään ei voida vähätellä. Palvelun ja varsinkin sen ydinpalvelun tulee vastata parhaimmalla tavalla asiakkaiden todellisiin ongelmiin ja tarpeisiin. (Kinnunen 2004, s. 39–43; Salkari et al. 2007, 64–67.)

Palvelun suunnittelun toisessa vaiheessa palvelu todella ideoidaan ja konseptoidaan. Vaiheen aikana laaditaan useita erilaisia konsepteja ja kehitellään vaihtoehtoisia hinnoitteluratkaisuja. Asiakkaan rooli kasvaa toisen vaiheen aikana entisestään yrityksen joutuessa pohtimaan, miten ensimmäisen vaiheen aikana selvinneisiin asiakkaiden todellisen tarpeisiin vastataan sillä parhaimmalla mahdollisella tavalla. Asiakkaiden tarpeiden ohella yrityksen tulee tässä vaiheessa selvittää oman toimintaansa liittyvät rajat, esimerkiksi asettaako yrityksen missio ja arvot esteitä suunnitellun palvelun toteuttamiselle. (Kinnunen 2004, 59–60; Salkari et al. 2007, 64–67.)

Palveluidean selkiinnyttyä siirrytään palveluiden suunnittelun kolmannessa vaiheessa palvelun tuotantokonseptin luontiin. Tuotantokonseptin laatiminen nähdään Kinnusen (2004; 64) mukaan tärkeänä osana suunnittelutyötä, koska se mahdollistaa palvelun ennakkotestaamisen, mikä avulla yritykselle voi jo varhaisessa vaiheessa selvittää palveluidean kannattavuus. Palvelun tuotantokonsepti tarkoituksena on kertoa asiakkaalle sen, mitä yritys haluaa palvelullaan asiakkailleen tarjota. Konseptista löytyvät kaikki tärkeät tiedot tarjotun palvelun suhteen. (Kinnunen 2004, 64–65.)

Palvelu tuottaa kolmea erilaista lopputulosta. Nämä ovat taloudellinen, tekninen ja prosessin lopputulos. Näistä kolmesta teknistä lopputulosta on mahdollista hahmottaa jo suunnitteluprosessin varhaisessa vaiheessa. Siksi on suotavaa, että tuotantokonseptin laadinnan aikana palvelun suunnittelussa keskitytään teknisen lopputuloksen määrittämiseen. Kinnunen 2004, 65.)

Tuotantokonseptin luomisen aikana asiakkaan rooli korostuu entisestään. Tuotantokonseptia suunnitellaan yhteistyössä asiakkaan kanssa palvelutestausten avulla. Asiakkaiden avulla tapahtuvan testauksen hyötynä on se, että näin palveluyritykselle selviää, miten suunniteltava palvelu vastaa asiakkaiden tarpeisiin ja ovatko palvelun prosessit riittävän sujuvasti kulkevia. (Kinnunen 2004, s. 69–72; Salkari et al., 68.)

Palvelun suunnittelun seuraavassa vaiheessa palveluyritys muodostaa palvelun tuotantokonseptista itselleen palvelumallin, jota ruvetaan tuottamaan. Palvelumallia voidaan luon-

nehtia tuottajan tuotantokaavioksi, sen sisältäessä kaikki palvelun tuotannon prosessit. Näihin kuuluvat sekä asiakkaan toiminnot että palveluyrityksen toiminnot. (Kinnunen 2004, 77–78.)

Palvelumallin laatimisen jälkeen se otetaan käyttöön. Tässä monivaiheisessa prosessissa asiakkaan rooli on korostettu, koska testauksella ja pilotoinilla on merkityksensä palvelun onnistumiselle. Testausten kohteena tulisi erityisesti olla palvelun kriittisimmiksi hetkiksi määritellyt kohdat, jotta niihin pystytään parhaiten varautumaan. Palvelumallin käyttöönoton aikana palveluiden suunnittelijoille selkiintyvät erityisesti kysymykset palveluympäristöstä, palvelun kysynnästä, sen hinnasta ja kannattavuudesta. (Kinnunen 2004, s. 80–93; Salkari et al., 69.)

Palvelun suunnittelun viimeisessä vaiheessa palvelu lanseerataan ja itse palveluprosessi viedään läpi. Lanseeraus on palvelumallin käyttöönoton tavoin monivaiheinen prosessi. Sen alussa palveluyritys laatii SWOT-analyysin, jonka avulla yritys näkee lanseerauksen lähtökohdat. Lanseerausta varten laaditaan lanseerauskampanja, jossa määritellään SWOT-analyysin lisäksi yrityksen kohderyhmä, sen tavoitteet, budjetti ja markkinointiviestintä. Näiden lisäksi lanseerauksen aikana yritys hahmottelee kampanjan toteutumisen seurannan. (Kinnunen 2004, s. 113, 132; Salkari et al., 69.)

4 Yksityinen sektori kuntapalveluiden tuottajana

Kunnat ovat yhä enemmässä määrin alkaneet palveluiden tuotannossaan tukeutumaan yritysten apuun. Tällainen yhteistyö on määritelty PPP- yhteistyöksi (public private partnership), jolla tarkoitetaan julkisen ja yksityisen välistä toimintaa ja kumppanuusajattelua. Tällainen yhteistyö antaa yrityksille laajemman markkina-alueen. Haittana voi olla lisääntyvä byrokratia. (Huovinen 2010, 4.)

4.1 Kuntien ja yksityisten yhteistyö palvelutuotannossa

Yksityisen yrityksen ja kunnan välisellä yhteistyöllä on monet etunsa. Yritykset erityisesti voivat saada laajemman markkina-alueen lisäksi muita etuja. Yritys voi tällaisen toiminnan avulla pitkäjänteisesti kehittää yrityksensä laatua ja toimintatapoja. Laadun ja toimintatapojen kehittymisen lisäksi kuntien kanssa tehtävä yhteistyön vaikutuksena yrityksen toimintojen suunnitelmallisuus ja investointien mahdollisuudet voivat parantua. Kunnan menestyvän elinkeinopolitiikan tukena esiintyminen tuottaa hyvää julkisuutta yritykselle ja yhteistyö voi auttaa verkostoitumaan muiden yritysten kanssa. (Okulov 2010, 16.)

Etujen ohella yksityisten ja kuntien toiminnalla löytyy omat eronsa. Yksityisten yritysten organisaatiot eroavat julkisen hallinnon organisaatioista siinä, että niitä pidetään järjestelmiltään joustavimpana, uudistusvoimaisimpana ja toimivapaudeltaan laajempina kuin julkisen puolen organisaatioita. Samalla kuitenkin yksityisten organisaatioiden toiminta on tulosvoittoista - ja hakuista kun taas kunnat tuottavat palvelujaan usein vain kuntalaisten hyvinvointi mielessään. (Granlund 1989, 8-9.)

Marja Granlund esittelee kirjoituksessaan erilaisia vaihtoehtoja siitä, miten kuntien ja yksityisten yritysten palvelutuotantoa voitaisiin yhdistää. Esimerkkeinä ovat taulukossa 1 nähtävät vaihtoehdot kuntien ja yksityisten palvelutuotannon yhdistämisestä. Granlundin kirjoitus on vuodelta 1989, mutta hänen esittämiään vaihtoehtoja on jo ollut käytössä. Esimerkiksi Helsingin Seudun Liikenteen (HSL) toiminta Helsingin seudun julkisen liikenteen vastaavana suunnittelijana ja järjestäjänä on lähellä Granlundin kolmatta esimerkkiä. (Granlund 1989, 11; HSL 2015.)

Päätöksentekijä ja valvoja	Tuottaja	Rahoittaja	Esimerkkejä
Kunta	Kunta (ammattihenkilöstö)	Kunta	Suurin osa nykyisistä palveluista
Kunta	Yksityinen	Kunta	Ns. ostopalvelut, esim. terveydenhuollon erityispalvelut
Kunta	Yksityinen	Kunta sub-ventoi, käyttömaksut	Toimilupamenettelyllä tuotettavat palvelut esim. julkisen liikenteen palvelut.
Kunta ja yksityinen	Yksityinen	Yksityinen ja kunta	Käyttäjäkollektiivien, vapaaehtoisjärjestöjen palvelut, kuten yksityiset palvelut
Yksityinen	Yksityinen	Yksityinen	Yksityiset, liiketaloudellisin periaattein tuotettavat palvelut.

Taulukko 2. Esimerkkejä palvelutuotannon vaihtoehtoista (Granlund 1989, 11)

Helsingin kaupunki on samalla hyvä esimerkki, miten kunnan palveluita on siirretty yksityisten yritysten hoidettaviksi. Kaupungin kohdalla tämä on tapahtunut yhtiöittämällä kaupungin omia liikelaitoksia. Esimerkiksi kaupungin terveydenhuollon, siivoustyön, keittiötyön, liikunnan ja toimistoalan tehtäviin keikkatyöläisiä vuokraa Pääkaupunkiseudun kaupunkien, HUSin, Omnian ja Vantin omistama Seure Henkilöstöpalvelut Oy. Helsingin sähköntarpeesta vastaa kaupungin kokonaan omistama Helen Oy, julkisen liikenteen toiminnassa on mukana Helsingin Bussiliikenne Oy ja Finlandia talon toiminnasta vastaa Finlandia talo Oy. (Helsingin kaupunki 2015; Seure 2015a; Seure 2015b.)

Hyvä esimerkki kuntien ja yksityisten lisääntyneestä yhteistyöstä on Espoon kaupungissa suunnitteilla oleva n. 809 kaupungin työpaikan ulkoistaminen. Ulkoistamisen kohteeksi Espoon kaupungissa joutuisivat sen kiinteistöpalveluiden ja kaupunkitekniikan työntekijät. Kyse on siis kaupungin siivoojista, katujen, puistojen ja kiinteistöjen hoitajista ja vahtimestareista. Espoossa ulkoistamista perustellaan sillä, että se toisi 10- 15 miljoonan euron säästöt vuodessa. Uudistusten lähtökohtana pidetään myös taloudellisuutta ja sekä palvelujen ja toiminnan laadun parantamista. (Espoo.fi, 2014; Kuokkanen, Aalto M 2015.)

4.2 Elinkaarimalli

PPP- yhteistyön mallista on muokattu Suomessa oma versio, joka on nimetty elinkaari-malliksi. Vielä lähinnä tiehankkeiden ja rakennushankkeiden toteutukseen käytetty elin-kaarimalli on valtiolle ja kunnille suunnattu kustannus- ja ekotehokas hankintamalli. Mallin hyötynä on se, että sen avulla valtio ja kunta voivat kilpailuttamisen kautta saada projek-teilleen juuri sen edullisimman ja sitä kautta kustannustehokkaimman yhteistyökumppa-nin. Elinkaarimallin ideana on myös se, että palveluntuottaja ei ole vain vastuussa hank-keen toteuttamisesta vaan on myös ottanut vastuulleen valmiin tien tai rakennuksen kun-nossapidon. Hyvinä esimerkkeinä tällaisista ovat E18 Muurla-Lohja moottoritien ja Jär-venpää-Lahti moottoritien rakentaminen. Molemmissa tapauksissa tilaajana ollut Tiehallin-to tilasi tiet palveluntuottajilta, jotka ottivat myös vastuulleen teiden kunnossapidon elin-kaarisopimuksessa määritetylle ajanjaksolle. (Hänninen 2009, 1; Rakennusteollisuus 2015.)

Elinkaarimallin keskeisenä hyötynä on nähty se, että koska hanke ei sisällä vain raken-nusvaihetta vaan myös sen jälkeisen kunnossapidon, joutuvat sopimuksen osapuolet tar-kastelemaan hankkeen mahdollisuuksia, kannattavuutta ja riskejä koko hankkeen elinkaa-ren osalta. Tämä luonnollisesti johtaa tarkemmin harkittuihin hankintapäätöksiin. Muita hyötyjä elinkaari-malli tuo sillä, että sen laatu- ja kustannusriskit pystytään jakamaan kaik-kien osapuolien kesken. Elinkaarimallin tuo myös pitkäjänteistä yhteistyötä osapuolien välille ja hankintakohde on useimmiten nopeammin käytettävissä kuin normaalien hankin-tatapojen kohdalla. (Elinkaarimalli 2015b.)

Elinkaarimallissa on myös riskinsä. Tilaajan on määriteltävä heti prosessin alettua mah-dollisimman tarkasti tarpeensa liittyen hankkeen toteutukseen. Tarjouspyyntöjen laatimi-nessa huolellisuuden tulee olla yhtä lailla esillä, koska tarjouskilpailu on kallista. Mahdolli-sia muutoksia elinkaari-mallin mukaisesti pitkäaikaisiin sopimukseen on vaikea ennakoida. (Elinkaarimalli 2015b.)

4.3 Yksityisen sektorin toimintamallien hyödyntäminen kuntien palveluiden tuotossa

Kunnilla on yhtälailla opittavaa yksityisen yrittäjien toiminnoista. Yritysmailmassa on usei-ta toimintamalleja, joita voidaan soveltaa kuntapalveluiden tuotannossa. Katariina Väli-kangas on tutkielmassaan ”Yksityisen sektorin innovatiivisten liiketoimintamallien sovel-tamismahdollisuudet kuntapalvelun tuotannossa” tutkinut mahdollisuuksia, miten yritysten käytössä olevia toimintamalleja voidaan soveltaa kuntien palveluiden tuotannossa. Tut-

kielmassa painotettiin kuntien sosiaali- ja terveysalan palveluita. (Välikangas 2007, 6.)

Välikangas nostaa tutkielmassaan esille yritysten liiketoimintamalleja, joita voidaan hyödyntää kuntapalveluiden tuotannossa. Yksi tällainen on esimerkiksi asiakaslähtöinen arvoketju. Asiakaslähtöisen arvoketjun keskeisenä hyötynä on se, että siinä valta ei ole sillä, joka tuottaa tai palvelua toimittaa, vaan niillä jotka sitä tuottavat ja kuluttavat. Arvoketju edellyttää hyvin toimivaa yhteistyötä arvoketjun eri osapuolien välillä. S-ryhmä on hyvä esimerkki hyvin suunnitellun asiakaslähtöisen arvoketjun käyttöönotosta. Heillä toiminta perustuu siihen, että asiakkaat ovat asiakasomistajia, koko ketjun keskeiset toiminnot ja asiakastietojen saaminen on keskitetty. Näin S-tyhmän asiakkaat saavat mahdollisimman hyvän palvelukokonaisuuden. (Välikangas 2007, 11–13.)

Asiakaslähtöisen arvoketjun lisäksi Välikangas nostaa hyvinä yritysten toimintamalleina esille alihankintaketjujen käytön ja asiantuntijayhteisöt. Alihankintaketjuissa on kyse siitä, että yritykset siirtävät tuotantonsa alihankkijoille. Tässä on kuitenkin riskinsä, joten alihankintaketjujen käytössä keskeisenä seikkana on se, että ketju osaa mm. reagoida mahdollisimman jouhevasti markkinoilla tapahtuviin muutoksiin, informoida kaikkia ketjun osapuolia kaikista muutoksista ja hyvien ennustuksien kautta onnistuu vastaamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti kaikkiin asiakkaiden tarpeisiin. (Välikangas 2007, 13–14.)

Välikangas mainitsee viimeisenä mahdollisesti kunnan palveluihin sovellettavaksi mallina asiantuntijayhteisöt. Asiantuntijayhteisössä on kyse ryhmästä, joiden jäsenillä on yhteisiä intressejä ja heillä on motivaatiota oppia uusia asioita lisää ja halua kehittää yhdessä toimintoja eteenpäin. (Välikangas 2007, 15.)

4.4 Kuntien innovaatiot ja hyvät käytännöt omassa palvelutuotannossaan

Kunnat ovat kehittäneet innovatiivisia ja hyviä käytäntöjä oman palvelutuotantonsa pyörittämiseen. Tuomo Melin on tutkielmassaan ”Innovaatiot ja hyvät käytännöt kunnallisessa palvelutuotannossa” selvittänyt mitä innovatiivisia käytäntöjä kunnat ovat kehitelleet. Melin nostaa tutkielmassaan esille mm. hyvinä innovaatioina ja käytäntöinä julkiset hankinnat, tilaaja- ja tuottajamallin ja palvelusetelijärjestelmän. (Melin 2007, 16.)

Julkisissa hankinnoissa on kyse valtion, kuntien ja kuntayhtymien omien organisaatioidensa ulkopuolelta tehtävistä hankinnoista, jotka voivat olla tavara-, palvelu-, rakennusurakkahankintoja. Julkiset hankinnat on hankintalainsäädännön asettaman sääntelyn muodossa aina kilpailutettava kaikkia kilpailutukseen osallistuvia tasapuolisesti kohdellen. Hankinnat on ilmoitettava joko EU-laajuisesti, kansallisesti tai hankintayksiköiden oman

ohjeistusten mukaisesti. EU-laajuisten ja kansallisten ilmoituksen ilmoitusrajoiksi on laadittu kynnysarvot. Kynnysarvoina ovat hankintojen arvot rahana. (HILMA 2015a; HILMA 2015b.)

Tilaaaja- ja tuottajamallissa ideana on se, että tilaajan ja tuottajan roolit eivät ole hallinnollisesti yhdessä. Tilaaaja on useimmiten julkinen ja tuottajana joko julkinen, yksityinen palveluntuottaja tai kolmannen sektorin toimija. Tuottaja voi olla myös tilaajan omaan organisaation kuuluva. Hyötyinä tilaaaja- ja tuottajamallissa ovat tuotettavuuden tehostaminen ja kunnan toimintakyvyn varmistaminen tulevaisuudessa. Tilaaaja- ja tuottajamallin tavoitteina voidaan pitää tuotettavuuden lisääntymisen ohella vertailtavuuden ja läpinäkyvyyden parantumista, monituottajamallin kehittämistä ja asiakaslähtöisyyden parantamista. Suomessa tilaaaja- tuottajamalli on monin eri versioin käytössä. Esimerkiksi Tampereella on käytössä kaupungin sisäinen tilaaaja- tuottajamalli, jonka keskeisenä hyötynä nähtiin juuri tuotettavuuden ja itse palvelutuotannon kehitys. Toinen esimerkki Suomessa käytössä olevasta tilaaaja-tuottajamallista on liikelaitoksen tilaaaja-tuottajamalli. Tästä esimerkkinä on Hollolan perusturvapiirin ja peruspalvelukeskus Oivan yhteistyö. Siinä Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän ja Padasjoen kunnat ovat perustaneet oman perusturvapiirin, jonka kautta viiden kunnan kaikki sosiaali- ja terveystalvet ovat liikelaitoksena toimivan Oivan hallussa. (Junnila, & Fredriksson 2012, s. 10; Melin 2007, 26–30; TEM 2015.)

Palvelusetelijärjestelmää käytetään lähinnä sosiaali- ja terveystalvetuiden järjestämisessä. Järjestelmän perimmäisenä ideana on se, että kunnan myöntämän palvelusetelin avulla kuntalaisella on mahdollisuus saada sosiaali- ja terveystalvetuita yksityiseltä palveluntuottajalta, jolla on kunnan hyväksyntä. Palvelusetelijärjestelmän avulla on pyritty lisäämään kuntien ja yksityisten toimijoiden välistä yhteistyötä, antamaan kunnan asukkaille suurempaa valinnanvapautta palveluiden suhteen ja samalla myös parantamaan kuntalaisten saamien palvelujen saatavuutta. Palvelusetelin käyttö on ollut yleisintä sosiaali- huollon puolella, mutta on yleistymässä myös terveydenhuollossa ja perusterveydenhuollossa. (Smartum 2015.)

5 Koulujen iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta

Iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta ovat olleet näkyvästi esillä viime vuosina. Ensimmäisenä huolensa asiasta ottivat esille 90-luvulla Eeva Ahtisaari ja akatemiaprofessori Lea Pulkinen. Mm. Sanasaattaja-lehdelle antamassaan haastattelussa Ahtisaari peräänkuulutti iltapäiväkerhotoiminnan tarpeellisuutta lapsille. Hänen mukaansa lapsilla on ”suojattu elämä” kouluun menoon asti, mutta sen aloitettuaan joutuvat usein huolehtimaan itse itsestään. Vanhempien työssäolon ajan lapsi joutuu olemaan yksin ilman huolenpitoa, mikä voi johtaa yksinäisyyteen, jengiläisyyteen ja pikkurikoksiin. Perustana mielipiteelleen Ahtisaari käytti Pulkkinen laajaa tutkimusta lasten yksinjäätämisen mahdollisista seurauksista. (Heikkilä 1998.)

Eeva Ahtisaaren nimeä kantavaa tunnustuspalkintoa on jaettu ainakin vuonna 1999 iltapäivätoiminnassa ja kerhotoiminnassa erityisesti ansioituneille kunnille. Vuonna 1999 palkinnon saivat Keravan, Järvenpään ja Tuusulan yhteiskumppanuushanke, Limingan kunta ja Mikkelin kunta. Silloisen valinnan perusteina mm. pidettiin laajapohjaista kumppanuutta eri toimijoiden välillä ja hankkeiden pyrkimyksiä antaa tukea vanhemmuudelle. (Ahtisaari 1999.)

5.1 Iltapäivätoiminta kouluissa

Suomen kuntia on velvoitettu järjestämään vuodesta 2003 lähtien iltapäivätoimintaa ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Velvoite on kirjattu Perusopetuslakiin (19.12.2003/1136) ja lain 48 §:n 1 momentissa iltapäivätoiminnan tavoitteiksi on mainittu mm. koulun ja kodin kasvatustyön tukeminen. Lisäksi toiminnan toivotaan edistävän lasten hyvinvointia ja ehkäisevän syrjäytymistä.

Suomessa toimivalla iltapäivätoiminnalla on nykyisellä muodollaan n. 10 vuoden historia takanaan. 1990-luvun alussa ensimmäisen vuosiluokan oppilaat olivat päiväkotien päivähoidossa, toisen vuoden oppilaiden joutuessa jo pois. 1990-luvulla Suomea ravisti lama, ja palveluita jouduttiin leikkaamaan ja samalla ensimmäisten vuosiluokan oikeus päivähoidon lakkasi. Tilanne jatkui edellä mainitunlaisena vuosituhanteen alkuun asti, jolloin Suomi sai OECD-maiden palveluita tutkineilta ison nootin. Suomi oli 32 OECD-maan viimeinen arvioidessa sitä, miten pienistä koululaisista huolehditaan. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa on voimassa laki, joka kieltää alle 12-vuotiaiden yksinolon koulupäivän jälkeen. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Iltapäivätoiminta tulee jatkossakin olemaan osa koululaisten arkipäivää, koska se on nyt jo luontevalla tavalla osa kunnan peruspalveluita. Iltapäivätoimintaan on siinäkin mielessä syytä panostaa tulevaisuudessa, koska ensimmäiset kouluvuodet ovat tärkeässä osassa lasten kehityksen, mielenterveyden ja itsetunnon osalta. Kouluympäristön tulee olla mahdollisimman tuttu ja turvallinen. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Jatkossa voidaan pohtia, tulisiko vain ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille suunnattua iltapäivätoimintaa laajentaa myös esimerkiksi kolmannen vuosiluokan oppilaille. Tosiasia on, että meillä on paljon kolmannen vuosiluokan oppilaita, jotka eivät ole välttämättä vielä valmiita olemaan iltapäiviään yksin kotonaan. Nykyään on olemassa monia perheitä, missä pienellä koululaisella ei ole harrastuksia, ei sisaruksia ja vain yksi vanhempi, joka joutuu olemaan täyspäiväisesti töissä. Tämä johtaa sitten helposti siihen, että pieni koululainen viettää yksin aikansa esimerkiksi kännykkäpelien parissa, mikä tarkoittaa sitä että lapsen tekemisen kulttuuri kapeutuu. Suomi voisi ottaa mallia Tanskasta, Ruotsista ja Norjasta, jossa iltapäivätoimintaan osallistuvat 1.-6. vuosiluokan oppilaat. Toiminta tapahtuu lisäksi näissä maissa 11 kuukautta vuodessa, kun sen ollessa Suomessa vain 9 ja puoli kuukautta. Toimintaan jää 10 viikon väli, jolloin lapsella ei välttämättä aina aikuista seuraa. Vanhemmat eivät voi kaikki pitää 10 viikon lomaa. Kesällä on toki paljon leirejä, mutta ne ovat kalliita ja lapset eivät välttämättä ole vielä tottuneet olemaan vanhemmistaan pidemmän aikaan erossa. Siksi Suomessa voitaisiin harkita, että iltapäivätoimintaa jatkettaisiin vielä juhannukseen saakka. (Palve-Kaunisto, 12.3.2015.)

5.2 Kerhotoiminta kouluissa

Kouluissa tapahtuvassa kerhotoiminnassa tarkoitetaan joko koulujen itse tai ulkopuolisen tahon järjestämää toimintaa lapsille koulupäivien jälkeen. Lapsilla koulupäivä loppuu usein jo kello 12–16, ja vanhempien ollessa töissä päivällä on lasten saatava tekemistä odotusajaksi. Kerhotoiminnalla on siis kysyntää. (Edu.fi 2014.)

Koulujen kerhotoiminta on perusopetuslaissa määritelty toiminnaksi, joka on merkittävä opetussuunnitelmaan. Koulut voivat itse määrätä kerhotoiminnan määrystä ja muodosta, ja toiminnan on oltava oppilaille ilmaista ja vapaaehtoista. (Edu.fi 2015.)

Opetushallitus on vuonna 2008 aloittanut kerhotoimintahankkeen, jonka tavoitteena on taata jokaiselle lapselle mahdollisuus harrastaa jotain peruskoulun ajan. Tämä harrastus voi sitten pysyä lapsen mukana koko tämän eliniän aikana. Harrastus voi olla esimerkiksi liikuntaa, musiikkia tai kädentaitoja. Kerhotoiminnan tulee olla siihen osallistuville maksutonta, mikä edesauttaa niiden lasten pääsemistä harrastusten pariin, joilla ei välttämättä

olisi siihen muuten varaa. Kerhotoiminnan muita tavoitteita ovat alla olevassa taulukossa nähtävät tavoitteet. (Rajala 30.3.2015; Edu.fi 2015.)

koulun ja kodin kasvatustyön tukeminen
lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen
mahdollisuuden antamien sosiaalisten taitojen kehittämiseen taitojen kehittämiseen ja yhteisöllisyyteen kasvamiseen
mahdollisuuden antaminen onnistumisen ja osaamien kokemukseen
luovan toiminnan ja ajattelun kehittäminen
lasten ja nuorten kannustaminen tuottamaan omaa kulttuuriaan
mahdollisuus oppilaan tuntemisen lisäämiseen
harrastuneisuuden tukeminen ja myönteisten harrastusten edistäminen

Taulukko 3. Koulun kerhotoiminnan tavoitteet (Edu.fi 2015)

Kerhotoiminnassa on tällä hetkellä mukana 27500 kerhoa ja 341 opetuksenjärjestäjää. Näistä 56 ovat yksityisiä opetuksenjärjestäjiä, kuten esimerkiksi Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu ja Helsingin Saksalainen koulu, ja loput 285 kuntia. Kerhotoiminnassa ovat mukana vain Manner-Suomen kunnat. Ahvenanmaa on siis kerhotoiminnan ulkopuolella. Lapsia kerhotoiminnassa on mukana 330.000, joka kattaa n. 60 prosenttia kaikista 1.- 9. luokan oppilaista. Niin sanottujen alakoulujen oppilaista (1 -6 luokkien oppilaat) 60 prosenttia osallistuu kerhotoimintaan ja 7-9 luokkien oppilasta 30 prosenttia. (Rajala 30.3.2015.)

Kerhotoiminnan tavoitteissa ja mahdollisuuksissa ei löydy suuria eroja Suomen kuntien välillä. Toimintaa hoidetaan kaikkialla samojen perusopetuksen kerhotoiminnan laatukriteereiden puitteissa. Toki Pääkaupunkiseudun kunnissa koulun ulkopuolisen harrastusten mahdollisuudet ovat muuta maata korkeammalla, mutta itse koulussa tapahtuvan kerhotoiminnan kohdalla eroja ei ole. Kerhotoimintaa on pyritty samaan myös keskelle koulupäivää, mikä mahdollistaisi esimerkiksi Pohjois-Savossa ja Kainuussa ns. kuljetusoppilaiden helpomman osallistumisen kerhotoimintaan. (Rajala 30.3.2015.)

Kunnat ja yksityiset opetuksenjärjestäjät saavat vuosittain kerhomäärärahoja kerhotoiminnalleen. Vuosien 2008–2015 aikana sitä on myönnetty yhteensä 54,7 miljoonaa euroa, avustuksen ollessa viime vuosina n. 8 miljoonan paikkeilla. Kunnat ja itsenäiset opetuksenjärjestäjät hakevat kerhomäärärahoja aina alkuvuodesta. Esimerkiksi juuri nyt kunnat ovat hakeneet määrärahoja 1.9.2015–31.12.2016 väliselle ajalle. Kerhomäärärahoja jaettaessa Opetushallituksessa otetaan mm. huomioon kunnan koko, koulujen määrä, oppi-

laiden määrä ja onko kunnalla esimerkiksi monia kuljetusoppilaita. Kunnat ja yksityiset opetuksenjärjestäjät käyttävät järjestään kaikki kerhomäärärahasa. Jos kaikkea rahaa ei ole toimintavuoden aikana käytetä, palautetaan se takaisin Opetushallitukselle. Kunnat ja yksityiset opetuksenjärjestäjät raportoivat vuosittain kerhotoiminnastaan Opetushallitukselle. Raportointi-innossa löytyy eroja. Joidenkin raportit voivat olla pituudeltaan viiden sivun mittaisia, ja toisaalta joissakin raporteissa on vain kaksi lausetta. Raporttien tulee sisältää kaikki kerhotoimintaan liittyvä, jopa kirjanpidon merkinnätkin. Raporttien avulla Opetushallitus saa vuosittain kuvan siitä, missä tilassa kerhotoiminnan kehittäminen on Suomessa. Opetushallituksessa nähdään tilanteen olevan hyvä. Jotkut kunnat/itsenäiset opetuksenjärjestäjät ovat ottaneet kerhotoiminnan kehittämisen tärkeäksi asiakseen, mutta toisaalta jotkut kunnat/itsenäiset opetuksenjärjestäjät ovat taas hieman jälkijunassa. Asia riippuu paljon siitä, minkälainen on kunnan/itsenäisen opetuksenjärjestäjän arvomaailma ja miten viitseliäitä he ovat. (Rajala 30.3.2015.; Edu.fi 2015.)

Kunnissa kerhotoimintaa järjestetään yhä enemmän ja enemmän kolmannen sektorin toimijoiden avulla. Tällä hetkellä vielä 70 prosenttia kerhoista on koulun omien opettajien vetämiä. Poikkeuksia kuitenkin löytyy. Täysin kolmannelle sektorille ulkoistuttua kerhotoimintaa harjoittavat Porin ja Vantaan kaupungit. Vantaalla tällaisen toiminnan mahdollistaa esimerkiksi Vantaan Urheilijat, joilla on ollut varaa palkata päätoiminen ohjaaja, joka kiertää eri päivinä eri kouluissa. Pienemmällä paikkakunnilla tällaista mahdollisuutta ei ole. Paikallisilla seuroilla ja yhdistyksillä ei ole varaa palkata päätoimista ohjaajaa, vaan ohjaaja olisi vapaana vasta illalla. Tämä ei siten sopisi enää kerhotoiminnan pyörittämiseen, koska kerhotoiminnan tulee jotain erikoispoikkeuksia lukuun ottamatta tapahtua koulupäivän aikana. Yksityisten opetuksenjärjestäjien kohdalla kerhotoimintaa hoidetaan pääsääntöisesti oman henkilökunnan voimin. Tämä johtuu usein siitä, että kerhotoiminta on näissä kouluissa aika pienimuotoista, ja opettajakunta omaa jo itsessään monenlaista osaamista. (Rajala 30.3.2015.)

Kerhotoiminnan tulevaisuus on tällä hetkellä avoin. Toiminta on valtion erityisavustuksen varassa toimivaa, edellyttäen juuri tälle toiminnalle korvamerkittyä rahoitusta. Opetushallituksen puolella seuraavien kuukausien nähdään olevan ne kriittisemmät. Tulevat eduskuntavaalit tuovat uuden hallituksen, uuden hallitusohjelman ja mahdollisesti uuden opetusministerin. Voi hyvinkin olla, että vallitsevan taloustilanteen takia kerhomäärärahat joutuvat leikkauslistoille uuden hallituksen toimesta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä ja Opetushallituksessa kerhotoiminta nähdään tärkeänä asiana. Kyse on lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Toiminnalla on tärkeä osa siinä, että koulu saataisiin viihtyvämmäksi oppilaille. Suomi kun on OECD-maiden kouluviihtyvyyden tilastoissa vasta sijalla 67. (Rajala 30.3.2015; Edu.fi 2015.)

5.3 Iltapäivä/kerhotoiminta Helsingissä

Helsingin kaupunki järjestää iltapäivätoimintaa 200 toimipaikassa n. 800 ohjaajan voimin. Toiminta on järjestetty perusopetuslain mukaisesti vain ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville oppilaille oppilasmäärän ollessa tämän vuoden puolella 6000 oppilasta. Tämä kattaa 60 prosenttia ensimmäisen vuosiluokan ja n. 35 prosenttia toisen vuosiluokan oppilaista. Iltapäivätoiminta on maksullista, joko 80 euroa kuukaudessa jos lapsen iltapäivätoiminnan kesto on kello neljään asti, tai 100 euroa kuukaudessa, jos lapsi halutaan pitää iltapäivätoiminnassa kello viiteen asti. Helsingin kaupungin sisällä löytyy eroavaisuuksia siinä, miten ensimmäisen ja toisen vuosiluokan iltapäivätoimintaan haetaan. Etelä- ja Keski- Helsingin alueilla iltapäivätoiminnan hakuprosentti on 80 prosentin luokkaa, kun taas Itä- Helsingin asunalueilla hakuprosentti on puolta vähemmän eli 40 prosenttia. Itä-Helsingin alueella asuu monia monikulttuurisia perheitä, ja äidit ovat usein kotona. Helsingin kaupunki käyttää 75 prosenttisesti yksityisten yritysten tai kolmannen sektorin toimijoiden palveluja hyväkseen iltapäivätoimintaa järjestettäessä. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi lukuisat urheilujärjestöt, seurakunnat ja yhdistykset. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Helsingin kaupunki asettaa iltapäivätoiminnan tavoitteensa perusopetuslaissa mainittujen tavoitteiden mukaiseksi. Laissa mainittujen tavoitteiden lisäksi kaupunki näkee, että iltapäivätoiminta tehtävänä on mahdollistaa lapselle mielekästä, virkistävää ja laadukasta vapaa-ajan toimintaa, joka samalla tukee lapsen koulunkäyntiä. Koulut ja muut toimijat laativat itse toimintasuunnitelmansa, joka myötäilee Helsingin kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen laatimia sisältöjä. Tässä iltapäivätoiminnan keskeiseksi sisällöksi on määritelty seuraavat aihealueet: (Palve-Kaunisto 12.3.2015; Helsingin kaupunki 2013.)

Eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus
Leikki ja vuorovaikutus
Liikunta ja ulkoilu
Ruokailu ja lepo
Kulttuuri ja perinteet
Kädentaito ja askartelu
Ilmaisullinen toiminta
Mediataidot
Elinympäristö ja kestävä elämäntapa

Taulukko 4. Iltapäivätoiminnan keskeinen sisältö (Helsingin kaupunki 2013.)

Iltapäivätoimintaa arvioidaan yhteisten laatukriteerien pohjalta, jotka löytyvät perusopetuslaista määrittelemistä tavoitteista ja Opetushallituksen julkaisemista perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhojen laatukriteereistä. Näitä laatukriteereitä ovat esimerkiksi kunnan pitkäjänteisyys aamu-iltapäivätoiminnan järjestämisessä ja kehittämisessä, riittävien resurssien ja ammattitaitoisen henkilöstön osoittaminen toiminnalle ja toiminnan suunnitelmallisuus ja paikallisten tarpeiden huomioiminen. (Helsingin kaupunki 2013; minedu.fi 2012.)

Nykyisenmallinen iltapäivätoiminta on ollut Helsingissä käytössä vuoden 2004 elokuusta lähtien. Silloin Opetusviraston alaisuuteen keskitettiin kaupungin kouluissa tapahtuva iltapäivätoiminta. Kaupungilla nähdään, että nykyisenmallinen iltapäivätoiminta tulee pysymään jatkossakin osana kaupungin palveluverkosta. (Palve-Kaunisto 12.3.2015; Palve-Kaunisto 2014.)

Helsingin kaupunki järjestää koulujen kerhotoimintaa kaikissa kouluissaan. Oppilasmääräksi on arvioitu 15.000 oppilasta. Kerhotoiminta on maksutonta osallistujille ja sitä rahoitetaan Opetushallitukselta saatavien kerhomäärärahojen turvin. Helsingin kaupungin Opetusvirasto hakee keskitetysti määrärahoja koko kaupungille ja sieltä rahat jaetaan kaupungin koulujen kesken oppilasmäärä huomioonottaen. Esimerkiksi 400 oppilaan koululle määrärajoja tulee n. 3000 eurolla. Tämä riittää kahden 38 viikkoisen kerhon järjestämiseen vuodessa. Koulut voivat itse päättää itse kerhotoiminnan sisällöstä ja kerhotoimintasuunnitelmia laatiessa koulun oppilaskuntia kuunnellaan. Kaikista suosituimpia kerhoja ovat kaikki liikunnalliset kerhot liikunnan kaikkineen muotoineen. Liikunnan jälkeen eniten ovat kiinnostaneet musiikkikerhot (kuten esimerkiksi Pohjois-Helsingin bändikoulun tarjoama bändikerho), taidekerhot ja luontokerhot. Viime aikoina oppilaita ovat alkaneet kiinnostaa enemmissä määrin esimerkiksi teknologiakerhot, shakkikerhot tai kiipeilykerhot. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Kerhotoimintaa järjestetään Helsingissä lähes yksinomaan opettajien voimin. Kuitenkin kaupungissa nähdään, että tulevaisuudessa kerhotoiminnan järjestämisessä voitaisiin iltapäivätoiminnan tavoin tukeutua enemmän yksityisten yritysten ja kolmannen sektorin palvelutarjoajien tarjontaan. Näin päästäisiin siihen tilanteeseen, että esimerkiksi lasten harrasteet alkaisivat heti koulun jälkeen ja tapahtuisivat jopa saman koulurakennuksen sisällä. Näin koulurakennukset saadaan paremmin hyötykäyttöön ja niissä voisi olla toimintaa iltaan asti. Koulut muuttuisivat puhtaista koulurakennuksista enemmän toimintakeitaksi, kuten esimerkiksi Amsterdamissa on jo tehty. Nykytilanteessa lapset ovat usein koulun jälkeen kotonaan pari tuntia yksin, ja lähtevät harrastuksiin vasta vanhempien tul-

lessa jo töistä kotiin. Koululaisten niin sanottu ruokarytmi voisi tällä tavoin myös uudelleen selkiintyä. Usein on asia niin, että kunnollinen illallisruoka voi harrastusten ajankohdan takia jäädä väliin ja korvaantua pelkällä iltapalalla. Perheiden yhdessäoloaika on samoin usein koetuksella. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Kerhotoiminta on nykyisessä muodossaan toiminut Helsingissä vuodesta 2008 lähtien. Määrärahoja on tullut joka vuosi aina hieman edellistä vuotta vähemmän ja Helsingin kaupungin Opetusvirastossa nähdään, että kerhotoiminnan rahoitus voi olla nykyisen taloustilanteen takia seuraavan hallituskauden aikana leikkauslistojen kohteena. Valitettava tosiasia on kuitenkin se, että kerhotoiminta ei ole kouluille pakollista järjestää. Koulujen ensisijaisena tehtävänä on varmistaa, että oppilaat saavat laissa vaaditut tuntimäärät esimerkiksi matematiikassa ja äidinkiessä. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

5.3.1 Iltapäivätoiminta/kerhotoiminta Helsingin yksityisissä ja kansainvälisissä kouluissa

Helsingissä toimivat yksityiset (kuten Munkkiniemen Yhteiskoulu ja Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu) ja kansainväliset koulut tarjoavat oppilailleen yhtä lailla erilaisia iltapäivätoiminnan ja kerhotoiminnan mahdollisuuksia. Iltapäivätoiminnan osalta he tekevät yhteistyötä Helsingin kaupungin Opetusviraston kanssa, toiminnan koordinoimalla tapahtuessa Opetusvirastossa. Kerhotoiminnan osalta yksityiset ja kansainväliset koulut hakevat itsenäisen opetuksenjärjestäjien asemiansa vuoksi kerhomäärärahoja itse Opetusvirastolta. Rahat jaetaan samoin periaattein kuin kaupungin kouluissa, minkä lisäksi koulut voivat saada omien kannatusyhdistystensä kautta lisärahoitusta toiminnalleen. (Palve-Kaunisto 12.3.2015.)

Munkkiniemen Yhteiskoulussa oppilaille on mahdollisuus osallistua lukuvuoden 2014–2015 aikana 10 erilaiseen kerhoon. Näiden joukossa on esimerkiksi Tekstiilityön kerho, Lautapelikerho ja Kuntosalikerho. (Munkkiniemen yhteiskoulu 2015.)

Helsingin Suomalaisen Yhteiskoululla on pitkät perinteet kerhojen järjestämisestä. Yhteiskoulussa oppilaille on mahdollisuus osallistua kerhoihin median ja filosofian, luonnon ja liikunnan, kuvataiteen ja käsityön ja teatterin ja musiikin aloilta. Koulu on määritellyt kerhotoiminnan toimivan tukena oppilaitensa yhteisölliselle kasvulle ja osallisuudelle. SYK:ssa toimii oma musiikkiopisto ja koulun musiikin harrastustoimintaa tukee oma musiikkitoiminnan kannatusyhdistys. (SYK 2015.)

Helsingin Saksalainen koulu tarjoaa laajan valikoiman erilaisia kerhotoiminnan mahdollisuuksia. Oppilaat voivat osallistua kielten, luonnontieteiden, teatterin, musiikin, liikunnan, taiteen ja kulttuurin alojen kerhoihin. Joukossa on esimerkiksi musikaalikerho, eri luokille tarkoitettuja kuoroja ja jalkapallokerho. (DSH 2014a.)

Helsingin Saksalaisessa koulussa on vuodesta 2007 toiminut yksityinen musiikkikoulu tarkoituksenaan ”laajentaa ja edistää musiikkitoimintaa sekä tarjota kaikenikäisille lapsille mahdollisuus ilmasta itseään musiikin keinoin” (DSH 2014b). Koululla on myös pitkät perinteet bänditoiminnan järjestämisestä.

International School of Helsinki (Helsingin kansainvälinen koulu) tarjoaa oppilailleen ilta-päiväaktiiviteettimahdollisuuksia, jotka voivat liittyä musiikkiin, taiteeseen, tieteisiin ja urheiluun. Koulun tavoitteena on tarjota ilta-päivätoimintaa, joka auttaa oppilaita tulemaan ”tasapainoisiksi ihmisiksi”. (ISH 2014.)

5.4 Suomalaisen koulujärjestelmän tulevaisuus

Mikä on suomalaisen koulujärjestelmän tulevaisuus? Opinnäytetyön aikana usein nousi asiantuntijoiden puolelta huoli siitä, missä tilassa suomalaisen koulut ovat, erityisesti koulujen viihtyvyyden kannalta. Siinä Suomi on OECD-maiden Pisa-mittauksissa vasta sijalla 67. Suomen oppilaat tuntuvat pärjäävän Pisa-tutkimuksissa aina hyvin matematiikassa ja äidinkielessä, mutta lapset eivät tunnu viihtyvän koulussa. Koulusta on tullut paikka, missä vain käydään oppimassa mutta ei vietetä vapaa-aikaa. Kouluja ei selvästikään enää arvosteta niin kuin ennen vanhaan.

Tätä epäkohtaa on alettu viime vuosina johdonmukaisesti korjaamaan esimerkiksi juuri Opetushallituksen kerhotoiminnan avulla. Tästä yhtenä esimerkkinä on 11 kunnassa (mukana mm. Kajaani, Lahti, Pori ja Vantaa) käynnistetty Joustava koulupäivä-pilottihanke. Pilottihankkeen tavoitteena on ollut uudelleen organisoida koulujen päivät ja toteutustavat, koulujen oppimisympäristöjen muokkaaminen tukemaan enemmän oppilaiden harrastustarpeita, vahvistaa koulun ja kodin yhteistyötä ja tätä kautta sitten parantaa koulun ilmapiiriä, viihtyvyyttä ja oppilaiden hyvinvointia. Pilottihanke on saanut positiivista palautetta mukana olleilta kunnilta, ja sen on nähty tukevan koulujen perustehtäviä, parantaneen koulujen viihtyvyyttä ja tukenut lasten tervettä itsetuntoa. Vanhemmat ovat kiitelleet kokeilun olleen perheiden näkökulmasta toimiva, erityisesti kun kerhot on siirretty keskelle koulupäivää. (Rajala 30.3.2015; Edu.fi 2015.)

Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen on maaliskuussa 2015 julkaistussa selvitystyössään ”Innostava koulupäivä- Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vakiinnuttamiseksi” koonnut tutkimusten ja toimivien käytäntöjen perusteella kehitysehdotuksia siitä, miten iltapäivätoimintaa, kerhotoimintaa ja koulupäiviä yleensä tulisi Suomessa tulevaisuudessa järjestää. Pohjana pohdinnoilleen hän on käyttänyt esimerkkejä muiden maiden tavoista järjestää oma opetus ja siihen liittyvät ei-opetukselliset aktiviteetit ja Suomen koulutusjärjestelmän puitteita. Pulkkinen ehdottaa selvitystyössään, että jokaiseen koulupäivään on sisällytettävä yksi valinnainen kerhotunti, kerhojen on oltava monipuolisia. aamu- ja iltapäivätoiminta on uudistettava ja kytkettävä kerhotoimintaan ja koulujen alkamisajankohtaa on siirrettävä oppituntien osalta kello 9:ksään. (Pulkkinen 2015, 50–56.)

Mielestäni Pulkkinen ehdotukset ovat hyviä. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulisi yhdistää saman katon alle kerhotoiminnan kanssa. Näin oppilaat saisivat kerhotoiminnan avulla jo heti koulu-uransa alussa parhaat eväät tasapainoiseen lapsuuteen. Kerhojen kautta oppilaat saavat yhteistä tekemistä, mikä voi estää yksinäisyyden tunnetta ja koulukiusaamista. Monille oppilaille koulu yhteisö voi olla se ainoa foorumi kodin lisäksi, jossa he toimivat päivittäin. Jos lapsi ei siellä viihdy, niin sillä ei ole muita kuin negatiivisia seurauksia lapsen henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, ja kehitykseen. Kerhojen sijoittaminen keskelle koulupäivää muodostaa hyvän tasapainon normaalille tuntiopetukselle.

Tämä kaikki edellyttää jonkinlaisia muutoksia peruskoulujen opetusmenetelmiin. Monissa kouluissa käytetään jo peruskoulutasollakin hyväksi jaksottaista/ kurssipohjaista opetusjärjestelmää. Jaksottainen opetus tarkoittaa lukujärjestysten alituista muutosta, mikä estäisi näin aina sopivan kerhotoimintatunnin löytämisen. Lisäksi voidaan pohtia, onko jaksottainen opetus se sopivin opetusmenetelmä. Menetelmän takia opettajat saavat yhden lukuvuoden aikana monia eri luokkia opittavakseen, mikä ei helpota opettajien ja oppilaiden välisen siteen muodostumista. Kuudessa viikossa opettaja ja oppilas eivät voi rakentaa yhtä hyvää keskinäistä suhdetta kuin esimerkiksi yhden lukuvuoden aikana. Jaksottaista opetusmenetelmää voidaan perustella sillä, että se voi perehdyttää oppilaita jo peruskoulujen aikana lukioissa, yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammattikouluissa käytettyihin jaksottaisiin opetusmenetelmiin. Kuitenkin voin itse omasta kokemuksesta Helsingin Saksalaisen koulun oppilaana sanoa, että koko peruskoulun ja lukion aikana koko lukuvuoden kattavan lukujärjestyksen kanssa liikkeellä oleminen ei vaikeuta sopeutumista jaksomaisempaan opetusmenetelmään.

6 Kokemuksia bändikoulutoiminnasta

6.1 Palvelun tuottajan eli bändikoulun näkökulmasta

Pohjois-Helsingin bändikoulu päätti aloittaa kerhotoiminnan pilotointihankkeen nuorten kulttuuripalvelujen saavutettavuuden ja perheiden eriarvoistumiseen kohdistuneen kasvavan huolen takia. Bändikoulussa nähtiin, että kaikilla nuorilla on oltava mahdollisuus osallistua ja saada taiteen perusopetusta huolimatta mikä sosioekonominen asema nuoren perheellä on. Bändikerho nähtiin olennaisena osana koululaisen iltapäivää tuoden siihen kehittävästä sisältöä. Pilottihankkeen ajateltiin parantavan samalla myös itse bändikoulun omaa toimintaa laajentamalla sen toiminta-aluetta ja mahdollistamalla Helsingin peruskoulujen kanssa tapahtuvan yhteistyön. (Kierikki 14.4.2015.)

Itse projektin tavoitteeksi bändikoulussa asetettiin matalan kynnyksen kulttuuripalvelun kehittäminen, johon osallistuminen ei olisi riippuvainen kerhoon osallistuvan oppilaan lähtötasosta tai oppilaan perheen sosioekonomisesta asemasta. Pohjois-Helsingin bändikoulu tähtäimenä oli pilottihankkeen avulla päästä Helsingin kaupungin peruskoulujen kerhotoiminnan alueelliseksi sopimuksentuottajaksi lukuvuoden 2013–2014 aikana. (Kierikki 14.4.2015.)

Pohjois-Helsingin bändikoulussa nähdään pilottihankkeen ollen hyödyllinen siinä mielessä, että bändikoulu sai sen avulla kokemusta hankkeiden pilotoimisesta ja yhteistyöstä peruskoulujen kanssa. Kerhotoiminnan avulla bändikoulu onnistui tehokkaasti mainostamaan myös omaa toimintaansa. (Kierikki 14.4.2015.)

Pilotointihankkeen suunnittelu kesti 3-4 kuukautta. Bändikoulu vastasi itse suurimmasta osasta kerhon suunnittelusta, ja itse hankkeessa mukana olleet koulut vain valitsivat kerhon oppilaat. Itse sisältö oli bändikoulun opettajien suunnittelemaa, joka oli perusajatuksettaan yhteneväinen kaikkien kerhojen kohdalla. Sisältöjä muokattiin aina hieman riippuen siitä, mistä kerhoon osallistuneet oppilaat olivat kiinnostuneet ja siitä, mikä heidän oppimiskykynsä oli. Pilottihankkeelle laadittiin tuotantokonsepti, jonka painopisteenä olivat hankkeen rahoitukselliset ratkaisut. (Kierikki 14.4.2015.)

Kerhon hinta määriteltiin siihen liittyvien oletettujen kustannusten suhteen. Pohjois-Helsingin bändikoulu haki hanketta varten rahoitusta ja sai esimerkiksi Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen (AVEK) myöntämää CreDemo-rahoitusta. CreaDemo - rahoitusta myönnetään ”yritysten, alan ammattilaisten, tai ammattitoimintaa harjoittavien yhdistysten tuotekehityshankkeisiin” (AVEK 2015). Määrärahan avulla halutaan edesaut-

taa luovaan osaamiseen perustuvan tuotteen tai palvelun syntyä. (AVEK 2015; Kierikki 14.4.2015.)

Kouluista tulleiden kokemusten ja palautteen perusteella bändikoulu arvioi pilottihankkeen olleen onnistunut. Koulujen opettajilta tuli kiitosta heidän saatuaan lisää työkaluja/apuja omaan opetustyöhönsä Oppilaiden innostus vaihteli pilottihankkeiden koulujen kesken ja bändikoulu arvioi, että kerhon menestyminen oli myös paljon kiinni asiakaskoulujen yhteyshenkilöiden aktiivisuudesta. Oppilaat olisivat halunneet, että kerhot olisivat vielä jatku-neet. Pilottihankkeessa mukana olleet koulut pitivät vaikeana kerhotoiminnan sulattamista osaksi omaa kerhotoimintaansa. Lisäksi kouluilla ei tuntunut olevan riittäviä resursseja toiminnan pysyvään rahoitukseen, ja siksi kerhoista ei tullut osaa koulun vakituisesta kerhotoiminnasta. (Kierikki 14.4.2015.)

Pohjois-Helsingin bändikoulu on laatinut kerhotoiminnan pilottihankkeestaan loppurapor-tin, ja siinä todetaan kerhotoimintahankkeen olleen kohtalaisen menestynyt. Suunnittelu-vaiheessa arvioitiin olleen pieniä ongelmia byrokratian kanssa liittyen Helsingin kaupungin koulujen alueelliseen organisaatiomuutokseen. Koulujen saaminen mukaan hankkeeseen tuotti vaikeuksia koulujen niukan rahoitustilanteen vuoksi. (Kierikki 14.4.2015.)

6.2 Koulujen kokemukset bändikerhotoiminnasta

Seuraavassa kappaleessa esittelen kolmen bändikoulun pilottihankkeessa mukana olleen koulun kokemuksia pilottihankkeesta.

Olen haastatellut kaikkia kouluja saman kyselylomakkeen pohjalta (liite 1).

6.2.1 Toivolan koulu

Toivolan koulu on Helsingin Itä-Pakilassa sijaitseva erityiskoulu, joka tarjoaa 1.-9. vuosi-luokan opetusta eritystukea oppimiselleen tarvitseville oppilaille. Koulu on perustettu vuonna 1922 mm. sotaorvoille tarkoitetuksi Toivolan lastenkodin vieressä toimivaksi kansakouluksi. Vuonna 1945 koulu muuttui apukoulutustasoisten internaatiksi, joka oli samal-la virallisesti apukoulu. Kaupungin yhteyteen koulu tuli vuonna 1975. (Toivolan koulu 2015.)

Toivolan koulussa on ollut iltapäivätoimintaa vuodesta 2010. Kaupungin muista kouluista poiketen Toivolan koulun oppilaille on erityisoppilasasemansa vuoksi mahdollisuus osallis-tua iltapäivätoimintaan ensimmäisestä vuosiluokasta yhdeksänteen vuosiluokkaan asti. Koulussa toimivat kaksi erilaista iltapäivätoiminnan ryhmää. Yksi on Opetusviraston oma

ryhmä, jossa vetäjinä ovat koulun omat koulunkäyntiavustajat. Tämä toiminta on tarkoitettu pienimmille oppilaille ja se on maksullista iltapäivätoimintaa. Koulun tiloissa toimii myös ulkopuolisen toimijan vetämä ryhmä, joka käyttää hyväkseen sekä koulun että viereisen Toivolan lastenkodin tiloja. Toivolan koulun oppilaat osallistuvat näiden lisäksi myös lähialueen seurakuntien, koulujen ja yhdistysten iltapäivätoimintaan. Kerhoja Toivolan koulussa on kaksi. Näistä yksi on aamupäivisin tapahtuva liikunnan keinoin motoristisia taitoja parantava liikuntakerho ja toinen ilmaisutaidon kerho. (Häggman 25.2.2015.)

Pohjois-Helsingin bändikoulun pilottihanke tuli Toivolan koulun tietoon bändikoulun puolelta vuonna 2013. Koululle bändikerho sopi hyvin, koska se sopi hyvin yhteen koulun muiden kerhojen kanssa, ja heillä oli Opetusministeriön kerhomäärärahoja käytettävissään. Toivolan koulun kohdalla mukana olleiden lasten vanhemmat olivat alusta alkaen aktiivisesti mukana toiminnassa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että vanhemmat rahoittivat kerhoa omalta osaltaan. Vanhemmat pitivät kerhoa hyvänä ideana, koska koululla oli ollut jo olemassa olevaa kokemusta samanlaisesta toiminnasta. (Häggman 25.2.2015.)

Bändikoulu järjestettiin koulu tiloissa kolmen lukukauden aikana. Kerho kokoontui kerran viikossa, heti koulupäivän jälkeen. Kerho järjestettiin koulun omassa auditoriossa. Toivolan koulun mukaan bändikoulun tarjoama kerho tuli heille valmiina pakettina, eivätkä he koulun puolelta osallistuneet itse kerhon sisällön suunnitteluun. Toivolan koulun kerhotoiminnan vastaavat sopivat bändikoulun kanssa vain aikatauluista, ja esittivät toiveita siitä, mikä mahdollinen lopputuotos bändikerhosta tulee. (Häggman 25.2.2015.)

Toivolan koulun näkökulmasta koulun bändikerhosta tullut hyöty oli ennen kaikkea sitä kautta saatu asiantunteva opetus. Muita hyötyjä koulun mukaan olivat lopputuloksena olleet esitykset koulun juhlissa ja kerhoon osallistuneiden lasten mahdollisuudet päästä kokeilemaan bändisoittimia ja kartuttamaan tällä tavoin taitojaan. (Häggman 25.2.2015.)

Koulun asettamat ennakko-odotukset bändikerhon suhteen toteutuivat. Tärkein näistä oli ammattitaito. Toivolan koulu saa lukuisia tarjouksia esityksistä ja koulutuksista ja he ovat huomanneet, että koulujen asettamat odotukset eivät aina täyty. Ammattitaidon lisäksi toisena täyttyneenä ennakko-odotuksena bändikerhon kohdalla oli se, että oppilaat pääsivät itse tekemään jotain uutta. (Häggman 25.2.2015.)

Kokemusten kannalta bändikerho nähtiin koulun näkökulmasta hyvänä vaihteluna. Koulun omat opettajat ovat usein itse kerhojen vetäjinä, ja pitivät sitä hyvänä asiana, että välillä kerhoja tuli joku ulkopuolinen vetämään. Oppilaiden nähtiin yhtäläillä saaneen hyvää vaihtelua siitä, että eivät aina näe samoja opettajiaan heitä opettamassa. Vanhempien osalta

bändikerho nähtiin hyvänä kokemuksena vanhempien aktiivisuuden kannalta. Koulussa nähtiin, että vanhemmat ovat mielellään mukana toiminnassa, minkä he näkevät olevan lapsilleen hyödyllistä. (Häggman 25.2.2015.)

Taloudellisesti kerho ja pilottihanke sopivat hyvin koululle Opetushallituksen kerhomäärärahan takia. Koulu käytti kaikki määrärahasa kerhoon, koska he pitivät kerhoa hyvänä asiana, ja halusivat kokeilla sitä. Kerhomäärärahat ovat samalla myös syy, miksi yhteistyö bändikoulun kanssa ei jatkunut kolmen lukukauden jälkeen. Vastaavaa rahoitusta ei ollut, ja tiukan taloustilanteen takia koulu ei voinut irrottaa budjetistaan mitään ylimääräistä muihin kuluihin kuin niihin, mitkä menevät perusopetuslaissa edellytettävään opetukseen. (Häggman 25.2.2015.)

6.2.2 Puistolan peruskoulu

Puistolan peruskoulu aloitti nykyisenmuotoisen toimintansa yhtenäisenä peruskouluna vuonna 2002. Silloin koulurakennus laajennettiin vastaamaan kaikkien perusopetuksen vuosiluokkien tarpeita. Peruskoulun opetussuunnitelmassa painotetaan yleissivistävää perusopetusta. Koulun on asettanut tavoitteekseen olla ”kaikkien lasten turvallinen peruskoulu ykkösestä ysiin” (Puistolan peruskoulu 2015). (Puistolan peruskoulu 2015.)

Puistolan peruskoulussa ilta- ja iltapäivätoimintaa on ollut vuodesta 2002. Tämä on osa lakisääteistä ilta- ja iltapäivätoimintaa ja on Puistolan peruskoulussa suunnattu vain ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille. Itse bändikerhon tapaisia harrastuskerhoja Puistolan peruskoululla on ollut vähän. Itse koulun järjestäminä ovat toimineet esimerkiksi kokkikerho, nikkarikerho ja yliopiston vetämä matikkakerho. Nämä eivät myös ole olleet usein kuin vain parin periodin pituisia kerhorupeamia. Edellisenä vuotena koulussa oli liikuntakerho. (Lahtinen 19.3.2015.)

Bändikoulun pilottihanke tuli Puistolan peruskoulun tietoon bändikoulun puolelta. Puistolassa oli ollut jo ennen tätä ollut musiikkikerhoja omien opettajien pitäminä. Bändikerho nähtiin hyvänä ideana, koska ammatti-ihmisen vetämän kurssin nähtiin tuovan mukavaa tuulahdusta normaalisti koulun omien opettajien vetämälle kerhotoiminnalle. Tämän lisäksi koululla oli sopivasti käytettävissään Opetushallituksen myöntämiä kerhomäärärahoja, joilla oppilaille maksuton kerho rahoitettiin. (Lahtinen 19.3.2015.)

Bändikerho tuli koulun mukaan heille valmiina pakettina. Koulun puolelta osallistuttiin bändikerhoon vain aivan alussa. Bändikerho harjoittelupaikasta, aikataulusta ja kerhoryhmien määrästä sovittiin, ja siitä neuvoteltiin, mitä koulun joulun- ja kevätjuhliin olisi bändi-

kerhoon osallistuneilta kuultavissa. Itse kerhon sisältö oli siis täysin bändikerhon vetäjän suunnittelemaa. (Lahtinen 19.3.2015.)

Bändikerho kesti Puistolan peruskoululla yhden lukuvuoden ajan. Oppilaiden keskuudessa vallinneen suuren kiinnostuksen takia bändikerhossa oli kaksi eri ryhmää. Kerhot olivat aina koulun oppituntien jälkeen, ensimmäisen alkaessa kello 14 ja toisen kello 15. Harjoittelupaikkana toimi koulun musiikkiluokka, jonka vapaana olo aiheutti myös alkuunsa neuvotteluja siitä, minä viikonpäivänä kerho pidettäisiin. Ensimmäinen ryhmä koostui neljännen vuosiluokan oppilaista ja toinen viidennen ja kuudennen vuosiluokan oppilaista. Ensimmäisen ryhmän oppilaiden keskuudessa ei ollut kenelläkään kokemusta musiikin soittamisesta, ja koulun puolelta oltiin yllättyneitä, miten vaativaa ohjelmisto oli, sen ollen samalla myös oppilaille mielekästä. Toisen ryhmän oppilaiden keskuudesta löytyi jo sitten musiikkia enemmänkin harrastaneita, joten ryhmän toiminnassa oli jo enemmän sitä soittoa ja taitoa mukana. (Lahtinen 19.3.2015.)

Hyötyä bändikoulun pilottihanke toi Puistolan peruskoululle siinä mielessä, että musiikista pitävät saivat mahdollisuuden päästä tekemään musiikkia ammattimuusikon kanssa. Koulu sai myös joulun- ja kevätjuhlassa hienot esitykset, oppilaat saivat jotain uutta ja koululle tuli vaihtelua jo tuttuihin asioihin. Kokemuksena bändikerho oli koulun näkökulmasta hyvä. Heillä oli jo ollut samantyyppisiä kerhoja ennestään omien ja ulkopuolisten vetäminä. Bändikerho oli koulun näkökulmasta hyvin ammattimaisesti hoidettua toimintaa, joka oli säännöllisesti ja luotettavasti hoidettua. Oppilaiden näkökulmasta bändikerho oli oppilaille hieman heidän oma asiansa. Tuttujen opettajien sijaan vetäjänä oli uusi tuttavuus, kerhossa oli oppilaita eri luokista, ja heitä kaikkia kiinnosti ja yhdisti koko bändikerho. Vanhempien puolelta bändikerho otettiin luottavaisin mielin vastaan, ja koulun tietoon ei ole tullut mitään negatiivista vanhemmilta kerhon suhteen. (Lahtinen 19.3.2015.)

Taloudellisesti kerho sopi Opetushallituksen määrärahojen muodossa hyvin Puistolan peruskoululle. Ilman niitä kerhoa ei olisi ollut mahdollista järjestää. Kerhoa ei jatkettu yhden lukuvuoden jälkeen, koska koulussa päätettiin priorisoida toisenlaista myös musiikkiin liittyvää kerhoa. Tässä kerhossa viidennen vuosiluokan oppilaat tekivät kitarantyyppisiä soittimia, joita he ovat soittaneet nyt itse kevään aikana. Tässä kerhossa yhdistyivät näin sekä soittimen rakentaminen että itse soittaminen. (Lahtinen 19.3.2015.)

6.2.3 Pohjois-Haagan ala-asteen koulu

Pohjois-Haagan ala-asteen koulu perustettiin vuonna 1958 juuri valmistuneeseen Pohjois-Haagan lähiöön. Ala-aste on määrittänyt toiminta-ajatukseksi oppimisen ilon. He ha-

luavat auttaa oppilaitaan oppimaan kaikki perustiedot - ja taidot ja kasvamaan samalla vahvan itsetunnon omaavaksi, suvaitsevaksi ja hyvin käyttäytyväksi ihmiseksi. (Pohjois-Haagan ala-aste 2015a.)

Pohjois-Haagaan ala-asteella järjestetään iltapäivätoimintaa perustusopetuslain mukaisesti 1.-2. luokkien oppilaille ja erityisoppilaille. Iltapäivätoiminnan järjestäjinä toimivat itse ala-asteen koulu ja Iltis Kids -koululaisten iltapäiväkerho. Kerhotoiminnan puolella Pohjois-Haagassa pyöriivät tällä hetkellä bändikerhon lisäksi maksullinen Helsingin käsityön ystävien (Helsky) järjestämä käsityökerho, joka antaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Näiden lisäksi Pohjois-Haagan ala-asteen koulun oppilailla on mahdollisuus osallistua Easysport - liikuntakerhoihin. Nämä ovat alakoululaille suunnattuja liikuntakerhoja, jotka ovat liikuntaviraston ja helsinkiläisten koulujen välisellä yhteistyöllä järjestettyjä. (Tammi 25.3.2015; Pohjois-Haagan ala-aste 2015b; Pohjois-Haagan ala-aste 2015c; Easysport 2015.)

Pohjois-Helsingin bändikoulun pilottihanke tuli Pohjois-Haagan ala-asteen tietoon bändikoulun rehtorilta. Ala-asteella oli käytettävissään Opetushallituksen myöntämää kerhomäärärahaa ja he olivat kuulleet Toivolan koulun hyvistä kokemuksista liittyen samaan bändikerhoon samantyyppisellä rahoituksella. (Tammi 25.3.2015.)

Pohjois-Haagan ala-asteen puolelta bändikerhoon osallistuttiin vain aikataulujen sopimisen ja oppilaille tiedottamisen osalta. Ala-asteen musiikinopettaja oli myös alussa mukana, ja mm. kartoitti varustetilannetta ja teki siitä ilmenneet täydentävät hankinnat. (Tammi 25.3.2015.)

Bändikerhoon osallistui Pohjois-Haagan ala-asteella yhteensä 14 oppilasta vuosiluokilta 4-6. Kerho kokoontui Pohjois-Haagan ala-asteen tiloissa pari kertaa viikossa kahdessa ryhmässä, aina tiistaisin ja torstaisin. Ala-asteen kannalta bändikoulun pilottihankkeen hyöty tuli siinä, että bändikerhon kautta koululle tuli oppilaille suunnattua laadukasta bänditoimintaa ja samalla myös tavoitteellisen harrastuksen. Tätä ei kaikilla oppilailla ole. (Tammi 25.3.2015.)

Pohjois-Haagan ala-asteen koulu odotti ennakkoon bändikerhon tuovan motivoivan ja taitavan opettajan, jolla olisi mahdollisuus olla kerhon vetäjänä kokonaisen lukuvuoden ajan. Ennako-odotukset täyttyivät tältä osin. Pilottihanke toi ala-asteen näkökulmasta sen kokemuksen, että ala-asteen kerhoja tuli vetämään joku ulkopuolinen, mikä sopi samalla hyvin ala-asteelle. Oppilaiden kokemukset pilottihankkeesta olivat etupäässä positiivisia.

Jotkut oppilaat hieman vierastivat ajatusta, että bändikerho järjestettiin ala-asteella. Oppilaat kokivat bändikerho ollen näin liikaa osana koulutyötä siitä irrallaan olevan harrastuksen sijaan, mikä johti pieneen motivaation puutteeseen. Bändikerhon tapaisten maksuttomien harrastusten arvoa ei ole vielä kaikkialla ymmärretty. Vanhemmat suhtautuivat bändikerhoon positiivisin mielin. (Tammi 25.3.2015.)

Taloudellisesti kerho sopi hyvin Opetushallituksen myöntämien kerhomäärärahojen tuoman rahoituksen kautta. Bändikerho on jatkunut Pohjois- Haagan ala-asteen koululla kevään 2015 aikana, jatkuen mahdollisesti vielä syksyllä 2015. (Tammi 25.3.2015.)

7 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset

Pohjois-Helsingin bändikoulun kerhotoiminnan pilottihankkeen suunnittelun voidaan todeta sujuneen hyvin palveluiden suunnittelun teoriassa esitettyä tietä. Bändikoulu pilottihankke lähti siitä, että heillä oli selkeä palveluidea, jota he halusivat edistää. Palvelu vastasi selkeään tarpeeseen, joka oli koulujen kerhotoiminnan parantaminen ja jokaiselle lapselle jonkinlaisen harrastuksen luominen. Asiakkaat olivat siis palveluidean lähtökohtana.

Bändikoulu pilottihanketta varten laadittiin tuotantokonsepti, jossa pääpaino oli hankkeen rahoituksellisilla seikoilla. Tuotantokonseptia laadittaessa tärkeinä asioina ovat palvelun taloudellinen ja tekninen lopputulos ja prosessin lopputulos. Bändikoulun pilottihankkeen tuotantokonseptissa keskityttiin taloudelliseen lopputulokseen. Bändikoulun pilottihanketta varten laadittu palvelumalli ei pitkälti eronnut tuotantokonseptista sisällyttäen samoja asioita. Tuotantokonseptin ja palvelumallin pohjalta pilottihanketta varten laadittiin selkeä aikataulu ja markkinointisuunnitelma.

Pohjois-Helsingin bändikoulun pilottihankkeen suunnittelussa otettiin palveluympäristö huomioon pohdittaessa missä bändikerhoa tulisi pitää. Pilottihankkeen kohdalla ratkaisu osui nopeasti asiakkaina olleiden koulujen omiin tiloihin. Pilottihankkeen hintaa määriteltessä lähtökohdaksi otettiin siitä aiheutuneet kulut. Pilottihankkeen suunnittelussa kysynnällä ei ollut tuotantokonseptin ja hinnan suhteen niin suurta vaikutusta. Hankkeen kulut olivat kaikki muuttuvia kustannuksia, eli sidoksissa hankkeessa mukana olevien koulujen määrään.

7.1 Yhteenveto pilottikoulujen kokemuksista

Pilottihankkeissa mukana olleiden koulujen haastatteluista voimme todeta Pohjois-Helsingin bändikoulun pilottihankkeen ollen menestyksellä. Opetusministeriön myöntämät kerhomäärärahat olivat kaikissa tapauksissa se kantava rahoituksen kanava, jota ilman mikään kolmesta bändikerhoista ei olisi onnistunut. Tämä nostaa entisestään kerhomäärärahojen merkitystä kouluissa tapahtuvan kerhotoiminnan elvyttäjänä ja rahoittajana. Tämä on mielestäni selkeä osoitus siitä, että tämänhetkinen taloudellinen tilanne sitoo vahvasti koulujen käsiä, eikä heillä ole riittävästi resursseja oppilaiden kerhotoiminnan järjestämiseen ilman erillistä rahoitusta.

Bändikoulun pilottihanke tuoma hyöty kouluille tuli siinä, että he saivat ammattimaista opetusta oppilailleen bändi-instrumenttien soiton osalta. Kaikilla kolmella koululla ei suuria

ennakko-odotuksia bändikoulun tarjoaman kerhon laadun suhteen. Kaikki toivoivat lähinnä ammattimaista opetusta, ja saivat omien arvionsa mukaan juuri sitä. Kaikkien kolmen koulun kokemukset bändikoulun pilottihankkeesta olivat positiivisia, koska se toi koulujen kerhotoiminnan vetäjiksi jonkun ulkopuolisen toimijan. Tämä näin ollen tervetullutta vaihtelua koulujen normaaleihin käytäntöihin, joissa koulun omat opettajat vetävät kerhoja. Oppilaiden näkökulmasta kerho toi kaikkien koulujen kohdalla vain hyviä kokemuksia. He saivat uusia tuttavuuksia ja opettajia kerhojaan vetämään, ja pääsivät kehittämään taitojaan.

7.2 Kehitysehdotukset

Pohjois-Helsingin bändikoulun kerhotoiminnan pilottihanke oli mielestäni onnistunut. Ainoat ongelmat pilottihankkeen aikana tulivat siitä, että nykyisen taloudellisen tilanteen takia kouluilla ei ollut mahdollisuuksia tulla mukaan tällaiseen kerhohankkeeseen.

Hankkeen rahoitus on myös alue pilottihankkeessa, jossa joitain kehitettävää löytyy. Kolmesta koulusta yhdessä (Toivola koulu) rahoittivat vanhemmat aktiivisesti toimintaa koulun puolelta. Tämä olisi tulevaisuudessa samanlaisten hankkeiden kanssa hyvä kanava saada kouluja mukaan hankkeeseen. Bändikoulu voisi näin kouluille kohdistuvan markkinoinnin lisäksi markkinoida kerhotoimintaansa suoraan oppilaiden vanhemmille. Asiasta innostuvat vanhemmat voisivat sitten innostaa kouluja mukaan toimintaan. Kuitenkin, jos vanhemmat maksaisivat itse kerhoista, olisi kerho sitten taas maksullista toimintaa, mikä ei olisi sitten peruskoulujen kerhotoiminnan periaatteiden mukaista.

7.3 Oman oppimisen arviointi

Arvioin suoriutuneeni opinnäytetyöstä tyydyttävällä arvosanalla. Aihe oli mielestäni kiinnostava ja ajankohtainen. Peruskoulujen viihtyvyyden parantaminen, kaikille lapsille sopivan harrastusten saaminen on kuitenkin jokaisen lapsen kehitykselle tärkeää. Yhteiskuntamme tulevaisuus on tulevissa sukupolvissa.

Opin opinnäytetyön aikana uusia asioita liittyen sekä palvelun suunnitteluun, kuntien palvelutuotantoon ja kouluissa tapahtuvaan iltapäivätoimintaan ja kerhotoimintaan liittyen. Sopivan lähdekirjallisuuden löytäminen ei ollut aivan helppoa, varsinkin iltapäivätoiminnan ja kerhotoiminnan osuuteen. Tämän ongelman sain onnekseni korjattua haastatteluiden ja Internet-lähteiden avulla.

Aloitin opinnäytetyön teon syksyllä 2013. Sain samanaikaisesti uuden työpaikan, joka on vuorotyötä iltaisin ja öisin. Työajat ja työn fyysinen luonne aiheutti sen, että en saanut tehdä opinnäytetyötä aivan toivomallani tavalla. Tästä johtuen viimeisen kevään aikana jouduin tekemään työtä pieneen paineen alla, mikä auttoi minua keskittymään opinnäytetyön tekoon. Olen varma, että tämän opinnäytetyön teosta on minulle hyötyä tulevaisuudessa niin työelämässä kuin vapaa-ajallakin.

Lähteet

Ahtisaari. E 1999. Luettavissa:

<http://www.tpk.fi/ahtisaari/puheet-1999/RP990215.malmi.html>

Luettu 21.10.2014

Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus (AVEK). Tuen hakeminen. CreaDemo. 2015

Luettavissa:

http://www.kopiosto.fi/avek/tuen_hakeminen/creademo/fi_FI/creademo_yleista/

Luettu 16.4.2014

Elinkaarimallit. 2015a. Luettavissa: <http://www.elinkaarimallit.fi/index.html>. Luettu:

5.3.2015

Elinkaarimallit. Käsitteitä. Elinkaarimallien etuja ja riskejä. 2015b. Luettavissa:

<http://www.elinkaarimallit.fi/Aineisto/23-edut-riskit.html>. Luettu: 5.3.2015

Espoon kaupunki. Kaupunginhallitus käsittelee maanantaina omistaja-tilaaja-tuottaja mallia. 25.11.2014. Luettavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Kaupunginhallitus_kasittelee_maanantaina%2858193%29.

Luettu: 26.4.2015

Granlund, M. 1989. Käsitteitä ja määrällisiä tietoja. Teoksessa Granlund, M. et. al (työryhmä). Kunnan ja yksityisen yhteistyö ja työnjako palvelutuotannossa, s. 8-13. Suomen kaupunkiliitto. Helsinki.

Grönroos, C. 1998. Nyt kilpaillaan palveluilla. 4. uudistettu painos. WSOY. Porvoo.

Heikkilä R. 1998. Sanansaattaja-lehti. 4.6.1998 Luettavissa:

<http://www.tpk.fi/ahtisaari/haastattelut/RH9804.sanans.html>

Luettu 21.10.2014

Helsingin kaupunki. Kaupunki ja hallinto. Hallinto ja palvelut. Organisaatio. Helsingin kaupunkikonserni. Tytäryhteisöt. 2015. Luettavissa:

<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/organisaatio/helsingin-kaupunkikonserni/yhteisot/>.

Luettu: 26.4.2015

Helsingin kaupunki. Kulttuuri ja vapaa-aika. Liikunta. Liikuntakurssit. Lapset ja nuoret. Easysport – toiminta. 2015. Luettavissa: <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/liikunta/liikuntakurssit/lapset-ja-nuoret/easysport/>. Luettu: 7.4.2015

Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Pohjois-Haagan ala-asteen koulu. Koulun esittely. 2015a. Luettavissa: <http://www.hel.fi/hki/phaa/fi/Koulun+esittely>. Luettu: 28.3.2015

Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Pohjois-Haagan ala-asteen koulu. Koulun esittely. Iltapäivätoiminta. 2015b. Luettavissa: http://www.hel.fi/hki/phaa/fi/Koulun+esittely/Iltap_iv_toiminta. Luettu: 28.3.2015

Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Pohjois-Haagan ala-asteen koulu. Koulun esittely. Kerhot. 2015c. Luettavissa: <http://www.hel.fi/hki/phaa/fi/Koulun+esittely/Kerhot>. Luettu: 28.3.2015

Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Puistolän peruskoulu. Koulun esittely. 2015. Luettavissa: <http://www.hel.fi/hki/puistry/fi/Koulun+esittely>. Luettu: 27.3.2015

Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Toivolan koulu. Koulun esittely. 2015. Luettavissa: <http://www.hel.fi/hki/toivk/fi/Koulun+esittely>. Luettu: 20.3.2015

Helsingin kaupunki. Päivähoito ja koulutus. Perusopetus. Iltapäivätoiminta. Iltapäivätoiminta kouluissa. 2013. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma. Luettavissa: http://www.hel.fi/static/opev/virasto/ip-toimintasuunnitelma_2013.pdf
Luettu: 20.3.2015

Helsingin Saksalainen koulu (DSH). Iltapäiväaktiviteetit. Kerhot. 2014a. Luettavissa: <http://www.dsh.fi/fi/iltapaivaaktiviteetti/kerhot>
Luettu 22.10.2014

Helsingin Saksalainen koulu (DSH). Iltapäiväaktiviteetit. Musiikkikoulu. 2014b. Luettavissa: <http://www.dsh.fi/fi/iltapaivaaktiviteetti/musiikkikoulu>
Luettu 22.10.2014

Helsingin Seudun Liikenne (HSL). HSL - Kuntayhtymä. HSL lyhyesti. Luettavissa: https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_liikuttaa_meita_kaikkia_0.pdf. Luettu 26.4.2015.

Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu (SYK). Harrastukset ja kerhot. 2015 Luettavissa:
<https://www.syk.fi/harrastukset-ja-kerhot>. Luettu:20.3.2015

HILMA- julkiset hankinnat. Tutustu julkisiin hankintoihin. Yleistä julkisista hankinnoista.
2015a. Luettavissa: <http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/yleista/>.
Luettu: 26.4.2015

HILMA- julkiset hankinnat. Tutustu julkisiin hankintoihin. Kynnysarvot. 2015b. Luettavissa:
<http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/kynnysarvot/>. Luettu: 26.4.2015

Huovinen, J. 2010. Lukijalle. Teoksessa Huovinen, Opas kuntapalveluita tuottavalle yrittäjälle, s.4. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. Luettavissa: www.sekes.fi/2862.pdf Luettu
20.2.2015

Hänninen, J. Elinkaarimallit kuntien palvelutuotannossa. 2009. Pro gradu - tutkielma.
Tampereen Yliopisto. Oikeustieteiden laitos. Luettavissa:
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80606/gradu03566.pdf?sequence=1>
Luettu: 15.2.2015

International School of Helsinki (ISH) 2014. Luettavissa:
<http://www.ish.edu.hel.fi/page.cfm?p=361>
Luettu 22.10.2014

Junnila, M. & Fredriksson, S. 2012. Tilaaminen ja tuottaminen sosiaali- ja terveystalouksissa. Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print. Tampere. Luettavissa:
http://www.tekes.fi/globalassets/global/ohjelmat-ja-palvelut/ohjelmat/innovaatiot-sosiaali-ja-terveyspalveluissa/tilaaminen_sote.pdf. Luettu: 26.4.2015

Kinnunen, R. 2004. Palveluiden suunnittelu. WSOY. Helsinki

Kuokkanen, K., Aalto M. 2015. Espoossa päätetään jättimäisestä ulkoistamisesta: 900 työpaikkaa uhattuna. Helsingin Sanomat. 25.4.2015. Luettavissa:
<http://www.hs.fi/kaupunki/a1429851834280>. Luettu: 26.4.2015

Malmelin, N & Hakala, J. 2007. Radikaali brändi. Talentum. Helsinki

Melin, T. 2007. Innovaatiot ja hyvät käytännöt kunnallisessa palvelutuotannossa. Sitra. Helsinki. Luettavissa: <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/TuomoMelin.pdf>. Luettu: 24.6.2015

Munkkiniemen Yhteiskoulu. Kerhot. 2015. Luettavissa: <http://www.munkka.fi/index.php#>. Luettu:20.3.2015

Musiikinopetus Suomessa. Opiskelu. Musiikkikoulut.2015a. Luettavissa: <http://www.musiikinopetus.fi/fi/opiskelu/musiikkikoulut> Luettu:11.5.2015

Musiikinopetus Suomessa. Opiskelu. Musiikkikoulut. Luettelo musiikkikouluista.2015b Luettavissa: http://www.musiikinopetus.fi/fi/linkit/musiikkikoulut_-_opistoluettelo Luettu: 17.4.2015

Okulov, J-P. 2010. Yrittäjän ja kunnan yhteistyön hyödyt. Teoksessa Huovinen, S. Opas kuntapalveluita tuottavalle yrittäjälle, s. 16. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. Luettavissa: www.sekes.fi/2862.pdf. Luettu: 20.2.2015

Opetushallitus. Edu.fi.-verkkopalvelu. Perusopetus. Kerhotoiminta. 2014. Luettavissa: <http://www.edu.fi/perusopetus/kerhotoiminta>. Luettu 2.2.2014

Opetushallitus Edu.fi.-verkkopalvelu. Perusopetus. Kerhotoiminta. Julkaisuja. 2015. Koulun kerhotoiminnan kehittäminen – Syksy 2014 Luettavissa: http://www.edu.fi/download/164166_Koulun_kerhotoiminnan_esite.pdf Luettu 2.4.2015

Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. Taiteen perusopetus. 2015a. Luettavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus. Luettu: 16.4.2015

Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. Taiteen perusopetus. Musiikki. 2015 b. Luettavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus/musiikki Luettu: 10.5.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisut. 2012. (minedu.fi) Perusopetuksen aamu- ja ilta-päivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/Kerhotoiminnan_laatu_kriteerit.pdf?lang=fi Luettu: 20.3.2015

Palve-Kaunisto, L. 2014. Kirjoituksia koulusta - Helsingin opetusviraston blogi. 27.8.2014. Luettavissa: <http://helsinginopetusvirasto.koulublogit.fi/2014/08/27/iltapaivatoiminta-rakentaa-tarkeita-siltoja-paivahoidon-ja-koulun-valille/>. Luettu 20.3.2015

Pitkänen, K. 2001. Yrityskuva ja maine menestystekijöinä. Edita. Helsinki

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikoulu 2013a. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandikoulu/> Luettu 30.11.2013

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Yksityisopetus. 2013b. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandit/>. Luettu 30.11.2013

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikoulu. Opettajat 2014a. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandikoulu/opettajat/>. Luettu: 30.11.2014

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikoulu. Lukukausi. 2014b. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandikoulu/lukukausi/>. Luettu: 30.11.2014

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikerhot. 2015a. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandikerhot/>. Luettu: 20.1.2015

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikoulu. Opetussuunnitelma. 2015b. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/bandikoulu/opetussuunnitelma/>. Luettu 17.4.2015

Pohjois-Helsingin bändikoulu. Bändikoulu. Opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma 2014–2015 (pdf). 2015c. Luettavissa: <http://www.bandikoulu.fi/wp-content/uploads/2015/01/PHB-OPS-2014-2015-.pdf> Luettu: 10.5.2015

Pulkkinen, Lea. 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisut. 13.3.2015. Innostava koulupäivä- Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vakiinnuttamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/tr06.pdf?lang=fi> Luettu: 7.4.2015

Salkari, I. & Hyötyläinen, R. & Apillo, T. & Rynnänen, T. & Korhonen, H. 2007. Uutta asennetta palveluinnovaatioihin. Teoksessa Gröönros, C. & Hyötyläinen, R. & Apillo, T. &

Korhonen, H. & Malinen, P. & Piispa, T. & Rynnänen, T. & Salkari, I. & Tinnilä, M. & Helle, P. Teollisuuden palveluksista palveluliiketoimintaan, s. 47-84. Teknologiateollisuus ry. Tampere

Seure – kaupunkien henkilöstöpalvelu. Työnhakijalle. 2015a. Luettavissa: <https://seure.fi/Työnhakijalle/>. Luettu 26.4.2015

Seure – kaupunkien henkilöstöpalvelu. Yritys. 2015b. Luettavissa: <https://seure.fi/Yritys/>. Luettu: 26.4.2015

Smartum. Palveluseteli. 2015. Luettavissa: <https://www.smartum.fi/fi/palvelusetelit/palveluseteli-suomessa>. Luettu: 26.4.2015

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Innovaatiot. Palveluinnovaatiot. Julkisten palveluiden innovaatiot. Tilaaja-tuottajamalli. 2015. Luettavissa: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=1885>. Luettu 26.4.2015

Välikangas, K. 2007. Yksityisen sektorin innovatiivisten liiketoimintamallien soveltamismahdollisuudet kuntapalvelujen tuotannossa. Sitra. Helsinki. Luettavissa: <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/innov%C3%A4likangas.pdf> . Luettu 2.2.2015

Haastattelut:

Häggman, E. 25.2.2015. Rehtori. Toivolan koulu. Haastattelu. Helsinki

Kierikki, M. 14.4.2015. Rehtori. Pohjois-Helsingin bändikoulu. S-postiviesti

Lahtinen, T. 19.3.2015. Apulaisrehtori. Puistolan peruskoulu. Haastattelu. Helsinki.

Palve-Kaunisto, L. 12.3.2015. Erityissuunnittelija. Helsingin Opetusvirasto. Haastattelu. Helsinki

Rajala, R. 30.3.2015. Erityisasiantuntija. Opetushallitus. Haastattelu. Helsinki.

Tammi, E. 25.3.2015. Rehtori.. Pohjois-Haagan ala-aste. S-postiviesti.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset hankkeessa mukana olleille peruskouluille

1. Miksi valitsitte pilotointihankkeen?
2. Tuliko aloite yhteistyölle teiltä vai bändikoululta?
3. Osallistuitteko palvelun (bändikerho) suunnitteluun (jos kyllä niin miten)?
4. Osallistuiko joku koulunne henkilökunnasta bändikerhon toimintaan?
5. Oliko bändikerho maksutonta oppilaille?
6. Kuinka monta kertaa viikossa bändikerho järjestettiin koulussanne?
 - a) kuinka monta oppilasta osallistui kerhoon?
 - b) Mihin aikaan kerho järjestettiin?
 - c) Järjestettiinkö kerho koulunne tiloissa?
7. Mitä hyötyä pilottihanke toi koulullenne?
8. Mitä ennakko-odotuksia teillä oli bändikoulun tarjoaman kerhon laadun suhteen?
 - a) Täyttyivätkö ennakko-odotukset?
 - b) Jos eivät, niin miksi?
9. Mitä kokemuksia saitte?
 - a) Koulun näkökulma
 - b) Osallistuneet oppilaat (miten palveli oppilaita)?
 - c) Miten vanhemmat suhtautuivat?
10. Miten pilottihanke sopi taloudellisesti koulullenne?
11. Miksi yhteistyö ei enää jatku (jos ei jatku)?
12. Miten iltapäivätoiminta ja iltapäiväkerhotoiminta on muuten järjestetty koulullanne?
 - a) Onko oppilaille mahdollisuutta osallistua moniin erilaisiin kerhoihin?
 - b) Minkälaista iltapäivätoimintaa oppilaille järjestetään?